

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

**HILJAISTEN SIIPIEN SOTAA: YHDYSVALTOJEN LENNOKKI-ISKUT, VALTA
JA VALLAN RAJOITTEET TERRORISMIN VASTAISESSA TAISTELUSSA**

Kandidaatintutkielma

Kadettikersantti
Anssi Heinämäki

Kadettikurssi 98
Maasotalinja

Maaliskuu 2014

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi 98. kadettikurssi	Linja Maasotalinja
Tekijä Kadettikersantti Anssi Heinämäki	
Tutkielman nimi Hiljaisten siipien sotaa: Yhdysvaltojen lennokka-iskut, valta ja vallan rajoitteet terrorismin vastaisessa taistelussa	
Oppiaine, johon työ liittyy Strategia	Säilytyspaikka Kurssikirjasto (MPKK:n kirjasto)
Aika Maaliskuu 2014	Tekstisivuja 35 Liitesivuja 0
TIIVISTELMÄ <p>Yhdysvallat on 2000-luvun alusta lähtien käynyt salaista lennokkisotaa terrorismia vastaan hyödyntämällä aseistettujen miehittämättömien ilma-alusten tarjoamia uusia suorituskykyjä. Presidentti Barack Obaman aikana Yhdysvaltojen toteuttamien lennokka-iskujen määrä on moninkertaistunut ja samalla kansainvälinen kritiikki lennokka-iskuja kohtaan on lisääntynyt. Obama on puolustanut lennokka-iskuja tehokkaina ja laillisina, mutta myöntänyt, että ne eivät välttämättä ole aina tarkoituksenmukaisia tai moraalisesti oikein. Obaman mukaan Yhdysvallat tarvitsee käyttöönsä kuitenkin kaikki vallan elementit voittaakseen taistelun terrorismia vastaan. Vaakakupissa painavat toisella puolella operaatioluonteiden vaatimukset ja kansallinen valta sekä toisella puolella valtaa rajoittavat tekijät, kuten lainsäädäntö ja moraalit.</p> <p>Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää lennokkien ja lennokka-iskujen merkitystä Yhdysvaltojen valtopolitiikalle sekä niiden käytössä esiin tulleita vallankäytön rajoitteita terrorismin vastaisessa taistelussa poliittisen realismin viitekehyksessä. Tutkimuksen teoreettinen tausta perustuu Hans Morgenthaun poliittiseen realismiin, josta käsiteltäväksi on rajattu vallan, vallan rajoitteiden ja sotilaallisen valmiuden teemat. Tutkimuksen pääkysymys on, <i>miten lennokka-iskuilla tuetaan Yhdysvaltojen valtopolitiikkaa?</i> Tutkimuksella pyritään lisäksi vastaamaan apukysymyksiin, <i>mitä vallan rajoitteita lennokka-iskut koettelevat sekä ollaanko operaatioluonteiden asettamien vaatimusten vuoksi valmiita rikkomaan vallankäytön rajoitteita?</i></p> <p>Tutkimus osoittaa, että lennokkien merkitys Yhdysvaltojen valtopolitiikalle perustuu kykyyn projisoida voimaa vaikeasti päästäville alueille. Lennokka-iskuilla on vastattu Yhdysvaltojen pitkäaikaiseen tavoitteeseen estää terroristien toiminnanvapaus ja tuhota terroristien johtajat. Lennokka-iskujen käyttöperiaatteet ovat kuitenkin ristiriidassa Morgenthaun poliittisen realismin mukaisten vallankäytön moraalisten, eettisten ja lainsäädännöllisten rajoitteiden kanssa. Yhdysvallat on toistaiseksi ollut valmis rikkomaan näitä rajoitteita oman kansallisen etunsa turvaamiseksi.</p> <p>Lennokkisodankäynti on ilmiönä nuori ja jatkuvassa muutoksessa. Ilmiön kehittymisellä voi olla huomattavia sotilasstrategisia sekä ulko- ja turvallisuuspoliittisia merkityksiä. Lähitulevaisuudessa yhä useammalla valtiolla on valmius aloittaa oma "hiljaisten siipien sotansa", jonka muodon määräävät käsitykset sotilaallisen voiman- ja vallankäytön mahdollisuuksista ja rajoitteista.</p>	
AVAINSANAT Lennokit, lennokka-iskut, valta, Morgenthau, Yhdysvallat, terrorismi	

HILJAISTEN SIIPIEN SOTAA

SISÄLLYS

KESKEISET KÄSITTEET JA LYHENTEET

JOHDANTO	1
1 LENNOKKI-ISKUT JA REALISMI	3
1.1 HANS MORGENTHAU JA SISÄLLÖNANALYYSI	6
1.2 LÄHTEET	10
2 LENNOKIT VALTAPOLITIIKAN OSANA	11
2.1 TERRORISMI, LENNOKIT JA YHDYSVALTOJEN KANSALLINEN ETU	12
2.2 MUUTTUVA UHKA, MUUTTUVAT TOIMINTATAVAT.....	14
2.3 OBAMAN LENNOKKISODANKÄYNTI	18
2.4 LENNOKKI-ISKUJEN TEHO	19
3 VALTA JA VALLANKÄYTÖN RAJAT	22
3.1 EETTISET JA MORAALISET RAJAT	22
3.2 KANSAINVÄLINEN JA KANSALLINEN LAINSÄÄDÄNTÖ	26
3.3 VALTIOMIEHEN VIISAS VALLANKÄYTTÖ.....	29
YHDISTELMÄ	31
LÄHTEET	

KESKEISET KÄSITTEET JA LYHENTEET

- A2 =** Antiaccess (*eng.*). Pääsy operaatioalueelle on estetty (yleensä) pitkän kantaman kyvyllä. (Department of Defense, *Joint Operational Access Concept*, 2012, 40)
- AD =** Area denial (*eng.*). Toiminnanvapaus operaatioalueella on estetty (yleensä) lyhyemmän kantaman kyvyllä. (Department of Defense, *Joint Operational Access Concept*, 2012, 40)
- A2/AD =** Edellä mainittujen lisäksi vastustajan A2/AD-kyvyt voidaan jakaa myös poliittiseen estämiseen, maantieteelliseen estämiseen, suojautumiseen, rauhoitettujen alueiden käyttämiseen, liikkuvuuteen ja hajauttamiseen, stealth -tekniikkaan, harhauttamiseen, informaatio-operaatioihin sekä epätavanomaiseen sodankäyntiin. (Krepinevich, Watts ja Work 2003, 6-7)
- AUMF =** Authorization for Use of Military Force. Yhdysvaltojen kongressin 14.8.2001 antama valtuutus Yhdysvaltojen presidentille käyttää tarpeellista voimaa niitä vastaan, jotka suunnittelivat, johtivat, toteuttivat tai auttoivat 9/11-iskuissa.
- CIA =** Central Intelligence Agency. Yhdysvaltojen keskustiedustelupalvelu.
- Extrajudicial killing =** Hallinnollisen tahon valtuuttama henkilön tappaminen ilman lainsäädännöllistä prosessia ennen tai jälkeen tapahtuman.
- Lennot =** Tässä tutkimuksessa miehittämättömistä ilma-aluksista käytetään pääsääntöisesti yleistermiä lennot. Tutkimuskirjallisuudessa lennokeista käytetään myös lyhenteitä tai termejä UAV (unmanned aerial vehicle, miehittämätön ilma-alus), UAS (unmanned air system, miehittämätön ilma-alusjärjestelmä), UCAV (unmanned combat aerial vehicle, miehittämätön taisteluilma-alus), UCAS (unmanned combat aerial system, miehittämätön taisteluilma-alusjärjestelmä), drone.

- Lennotki-isku =** Tässä tutkimuksessa lennotki-iskulla tarkoitetaan miehittämättömällä aseistetulla ilma-aluksella (lennotki) toteutettua ohjusiskua terroristia tai terroristiryhmää vastaan.
- MQ-1 Predator =** Aseistettu korin kaksi MALE-luokkaan (medium-altitude, long endurance) kuuluva lennotki. Pääaseistuksena käytetään AGM-114 Hellfire-ohjusta. (Daegel 2013)
- MQ-9 Reaper =** Aseistettu MALE-luokkaan (medium-altitude, long endurance) kuuluva aseistettu monitoimilennotki. Päätehtävät ovat täsmäiskut sekä tiedustelu. Aseistuksena voidaan käyttää AGM-114 Hellfire-panssarintorjuntaohjuksia, GBU-12 Paveway II-laseohjattuja ohjuksia sekä GBU-38 JDAM- täsmäaseita. (U.S. Air Force, 2012)
- RQ-1 Predator =** MAE-luokkaan (medium altitude endurance) kuuluva tiedustelu-, valvonta- ja maalinosoituslennotki. Oli käytössä sotatoimialueella ensimmäisen kerran vuonna 1995 Bosnian sodassa. (Federation of American Scientists, 2002)
- Targeted killing =** Termille ei ole vakiintunutta suomennosta. Tässä tutkielmassa käytetään Solisin (2010, 528) määritelmää, jonka mukaan termillä tarkoitetaan *"kansainvälisessä tai kansallisessa aseistetussa konfliktissa valtio-johtoisesti toteutettua suoraan vihamielisyyksiin osaa ottavan siviilin tai laittoman taistelijan, jota ei voida muutoin ottaa kiinni, tappamista"*.
- Signature strike =** Lennotki-iskuihin liittyvä toimintaperiaate, jossa isku epäilyttävään kohteeseen sallitaan, vaikka kohteen identiteetistä ei olisi varmaa tietoa.

HILJAISTEN SIIPIEN SOTAA

”[I]f I could invent a machine ... which could enable one man to do the duty of a hundred, it would to a great extent supersede the need for large armies, and consequently, exposure to battle and disease would be greatly diminished.”

Richard Gatling¹

JOHDANTO

Yhdysvaltojen lennokki-iskuista, miehittämättömillä aseistetuilla ilma-aluksilla toteutetuista ohjusiskuista terroristeja vastaan, on tullut yksi kansainvälisen turvallisuuspoliittisen keskustelun kuumista puheenaiheista, cause célèbre². Lennokkien suorituskykyä on ylistetty sotilaallisesta näkökulmasta ja niiden sanotaan jo muodostavan yhdessä kybersodankäynnin ja Aasian kanssa Yhdysvaltojen sotilasstrategian painopisteen.³ Samalla lennokki-iskujen käyttö on herättänyt paljon kritiikkiä niiden käyttöperiaatteiden ja operaatioiden salailun vuoksi.

Yhdysvaltojen liittovaltion presidentti Barack Obama vastasi lennokki-iskuihin kohdistuneeseen kritiikkiin puheessaan Yhdysvaltojen National Defense Universityssä 23. toukokuuta 2013. Samalla se oli hänen presidenttikautensa toistaiseksi merkittävin linjanveto Yhdysvaltojen lennokkisodankäyntiin. Yleisesti puhe miellettiin lupauksena rajoittaa lennokkien käyttöä sotatoimialueiden ulkopuolella. Sotilaallisen voiman- ja poliittisen vallankäytön osalta puhe sisälsi kuitenkin toisen mielenkiintoisen viestin.

¹ Richard Gatling tunnetaan konekiväärin keksijänä. Lainaus Foxton, W., "Drones will change warfare as much as machine guns did – but our generals don't realise it yet", *The Telegraph* blogiteksti 29.1.2013

² Huomiota herättävä (oikeus)tapaus. Asia tai tapahtuma, joka herättää laajaa keskustelua, ulkopuolisten mielenilmauksia ja kiivasta julkista keskustelua.

³ Alexander, D. ja Stewart, P., "New Pentagon strategy stresses Asia, cyber and drones", *Reuters* 6.1.2012

Presidentti Obama ilmoitti Yhdysvaltojen tarvitsevan käyttöönsä kaikki vallan elementit voittaakseen terrorismin vastaisen taistelun ja nosti lennokki-iskut tärkeäksi osaksi Yhdysvaltojen sotilaallista voimaa, yhtä vallan elementtiä. Puheessaan hän halusi avata keskustelua kokonaisvaltaisemman terrorismin vastaisen taistelun strategiasta:

*"We need all elements of national power to win a battle of wills, a battle of ideas. So what I want to discuss here today is the components of such a comprehensive counterterrorism strategy."*⁴

Obama puolusti puheessaan lennokki-iskuja tehokkaina ja laillisina, mutta sanoi, että ne eivät välttämättä ole aina tarkoituksenmukaisia tai moraalisesti oikein:

*"To say a military tactic is legal, or even effective, is not to say it is wise or moral in every instance. For the same human progress that gives us the technology to strike half a world away also demands the discipline to constrain that power — or risk abusing it."*⁵

Obaman puhe paljasti ristiriidan terrorismin vastaisen taistelun vaatimusten ja asevoiman käytön mahdollisuuksien välillä. Obama näki riskin uuden teknologian väärinkäytössä, mutta peilasi sitä samalla vaatimukseen, jonka mukaan Yhdysvallat tarvitsee käyttöönsä kaikki vallan elementit voittaakseen taistelun terrorismia vastaan. Obama toi puheessaan lennokit vallankäytön rajoille, jossa vaakakupissa painavat toisella puolella operaatioluonteiden vaatimukset ja kansallinen valta sekä toisella puolella valtaa rajoittavat tekijät, kuten lainsäädäntö ja moraalit.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää lennokkien ja lennokki-iskujen merkitystä Yhdysvaltojen valtapoliitikalle ja niiden käytössä esiin tulleita vallankäytön rajoitteita terrorismin vastaisessa taistelussa poliittisen realismin viitekehyksessä. Tutkimuksen teoreettinen tausta perustuu Hans Morgenthau'n poliittiseen realismiin, josta käsiteltäväksi on rajattu vallan, vallan rajoitteiden ja sotilaallisen valmiuden teemat.⁶

⁴ *The New York Times* 24.5.2013, "Obama's Speech on Drone Policy"

⁵ Ibid.

⁶ Tutkimuksen teoreettinen viitekehys on selostettu luvussa 1.2

1 LENNOKKI-ISKUT JA REALISMI

Tässä tutkielmassa perehdytään Yhdysvaltojen terrorismin vastaisessa taistelussa⁷ toteuttamien lennokka-iskujen merkitykseen Yhdysvaltojen valtopolitiikalle Hans Morgenthau'n poliittisesta realismista nostettujen teemojen kautta.⁸ Realismin valinta perustuu tutkijan näkökulmaan. Valta on realismin keskeinen teema ja tutkimuksessa lennokka-iskuja tarkastellaan osana Yhdysvaltojen sotilaallista voimaa ja vallankäyttöä. Vaikuttimena tutkimukselle on ollut myös näkemys, jonka mukaan valtioiden päätöksentekijöille sekä sodankäyntiä käytännössä suunnitteleville ja harjoittaville tahoille sodan universaalit lait rajoittavat kykyä käydä sotaa clausewitzlaisen instrumentaalisen rationaalisuuden⁹ periaattein.¹⁰

Suomenkielistä tutkimusta lennokka-iskuista ei juuri ole julkaistu.¹¹ Strategian alaan liittyviä suomenkielisiä tutkimuksia lennokka-iskuista ei ole julkaistu yhtään. Tämä korostaa tutkimuksen tarpeellisuutta. Lennokkien määrä kasvaa nopeaan tahtiin. Yhdysvallat kouluttaa jo enemmän lennokkaoperaattoreita kuin hävittäjälentäjiä. Samaan aikaan aseistettuja lennokkeja tulee yhä uusien maiden käyttöön. Ilmiö kasvaa ja vaatii tutkimusta, sillä monet lennokka-iskujen käyttöperiaatteista ovat ongelmallisia.

Tutkimuksen päämääränä on selvittää lennokka-iskujen roolia Yhdysvaltojen valtopolitiikalle terrorismin vastaisen taistelun aseena. Tutkimuksen pääkysymys on, *miten lennokka-iskuilla tuetaan Yhdysvaltojen valtopolitiikkaa?* Pääkysymys on perusteltu, sillä yksittäisen aseiden ja aseiden käyttöperiaatteiden nostaminen strategisen tason kysymykseksi ja vallan elementiksi ei ole itsestään selvää.

⁷ Yhdysvaltojen terrorismin vastaisella taistelulla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa ensisijaisesti vuoden 2001 terrori-iskujen jälkeen Yhdysvaltojen julistamaa sotaa kansainvälistä terrorismia vastaan. Yhdeksätoista terroristia toteutti terrori-iskun Yhdysvaltoja vastaan 11.9.2001 kaappaamalla neljä matkustajalentokonetta ja ohjaamalla kaksi niistä New Yorkin World Trade Centerin kahteen pilvenpiirtäjään sekä yhden Yhdysvaltojen asevoimien päämajaan Pentagoniin. Yksi kone tippui maahan Pennsylvaniassa. Iskuissa kuoli yli 3000 ihmistä. Iskun seurauksena Yhdysvaltojen presidentti George W. Bush julisti sodan terrorismia vastaan 20. syyskuuta 2001. On kuitenkin huomioitava, että Yhdysvaltojen terrorismin vastainen taistelu on ilmiönä paljon vanhempi, kuten luvussa 2.2 huomioidaan.

⁸ Realismi kansainvälisen poliittisen tutkimuksen koulukuntana on selvitetty tarkemmin luvussa 1.2

⁹ Carl von Clausewitz (1.6.1780-16.11.1831) on yksi kuuluisimmista sotateoreetikoista. Instrumentaalilla rationalismilla tarkoitetaan tässä sodankäynnin tarkoitustenmukaisten keinojen käyttämistä tiettyyn päämäärään pääsemiseksi. Termi on johdettu Hume'n moraalifilosofiasta, jossa korostuu totuuden sijasta toimivuus, eikä moraalisesti oikea ole tiedollinen asia, vaan asenteesta riippuvainen. Esimerkiksi Hume 1998, 66 ja Stanford Encyclopedia of Philosophy 2013. Clausewitzille strategia on taistelun käyttämistä sodan päämäärän tavoitteluun. Clausewitz 1998, 101

¹⁰ *The Ulkopolitist* 11.3.2013, "Ajatuksia lennokka-iskuista käydyistä keskustelusta", blogikirjoitus

Tutkimuksella pyritään lisäksi vastaamaan apukysymyksiin, *mitä vallan rajoitteita lennokki-iskut koettelevat sekä ollaanko operaatioluonteiden asettamien vaatimusten vuoksi valmiita rikkomaan vallankäytön rajoitteita?* Ensimmäinen apukysymys on perusteltu lennokki-iskuja vastaan kohdistetun laajan kritiikin vuoksi. Kansainvälisen yhteisön esiin nostamat kysymykset osoittavat, että Yhdysvaltojen lennokki-iskut koettelevat niitä rajoja, joiden sisällä valtaa ja sotilaallista voimaa on nähty voivan käyttää. Toinen apukysymys auttaa puolestaan luomaan kuvaa siitä, onko sodankäynti mahdollisesti muuttumassa lennokki-iskujen myötä. Jos operaatioiden sotilaalliselle voimankäytölle asettamat vaatimukset ajavat ohi kansainvälisen yhteisön nykyisin sopivana katsoman sodankäynnin, voi sillä olla huomattavia vaikutuksia tulevaisuuden sodankäynnille.¹²

Lennokki-iskuissa käytetty targeted killing¹³ -toimintaperiaate perustuu selektiivisen väkivallan teoriaan eli terrorismin vastaisessa taistelussa niillä pyritään vaikuttamaan vain tarkkaan valittuihin al-Qaidan¹⁴ ja sitä tukevien joukkojen johtajiin ja välttämään siviiliuhreja. Selektiivisen väkivallan teoria uskoo tämän olevan tehokkain keino rangaista ja ehkäistä terrorismia.¹⁵ Kansainvälinen tutkimus on kuitenkin jakaantunut näkemyksissä taktiikan toimivuudesta. Walshin mukaan on vielä epäselvää, miten lennokki-iskut todellisuudessa vaikuttavat terroristien käyttäytymiseen ja terrorismin tukeen tai kuinka hyvin iskuilla on onnistuttu välttämään siviiliuhreja.¹⁶ Croninin mukaan lennokki-iskut lisäävät vihaa Yhdysvaltoja kohtaan ja kasvattavat terrorismin suosiota.¹⁷ Bymanin mukaan taas lennokki-iskut ovat tällä hetkellä ainoa toimiva keino taistelussa terrorismia vastaan.¹⁸

¹¹ Maanpuolustuskorkeakoulussa on julkaistu muutamia kandidaatin- ja Pro Gradu-tutkielmia sekä esipuseerikurssin tutkielmia liittyen lennokkiteknologiaan ja taktiikkaan. Nämä eivät kuitenkaan käsittele lennokki-iskuja tämän tutkielman kontekstissa.

¹² Operaatioluonteiden vaatimuksilla tarkoitetaan tässä terrorismin vastaisen taistelun asettamia vaatimuksia asevoiman tehokkaalle käytölle

¹³ Targeted killing- termille ei ole virallista kuvausta. Tässä tutkimuksessa käytetään Solisin (2010, 528) kuvausta, jonka mukaan termillä tarkoitetaan "*kansainvälisessä tai kansallisessa aseistetussa konfliktissa valti-ojohtoisesti toteuttua, suoraan vihamielisyyksiin osaa ottavan siviilin tai laittoman taistelijan, jota ei voida muutoin ottaa kiinni, tappamista*". Kansainvälisessä tutkimuksessa termillä viitataan Israelin 2000-luvun alussa käyttöönotettavaan ja Yhdysvaltojen adoptoimaan taktiseen periaatteeseen erona perinteiselle salamurhaamiselle.

¹⁴ Al-Qaida (arabiaksi al-Qa'idah, englanniksi Al Qaeda, tarkoittaa suomeksi tukikohtaa) on Osama bin Ladenin 1980-luvulla perustama ääri-islamistinen terroristijärjestö. Alun perin se tuki muslimien taistelua Neuvostoliittoa vastaan Afganistanin sodassa 1980-luvulla, mutta kehittyi myöhemmin vastustamaan länsimaiden (erityisesti Yhdysvaltojen) läsnäoloa ja toimintaa islamistissa maissa. Organisaatio on vastuussa useista terroristi-iskuista länsimaita vastaan. 11.9.2001 se organisoi terroristi-iskut Yhdysvaltoja vastaan, jonka jälkeen presidentti George W. Bush julisti sodan terrorismia vastaan. Encyclopaedia Britannica 2012

¹⁵ Walsh 2013, 2

¹⁶ Ibid., 44

¹⁷ Cronin, A. K. "Why Drones Fail. When Tactics Drive Strategy", *Foreign Affairs*, vol. 92, no. 4. heinä/lokakuu 2013, 44-54

¹⁸ Byman, D., "Why Drones Work. The Case for Washington's Weapon of Choice" *Foreign Affairs*, vol. 92, no. 4, heinä/lokakuu 2013, 32-43

Todennäköisesti suurin osa tämän hetken lennokka-iskuista käsittelevistä tutkimuksista koskee humanitaarisen lain ja kansainvälisen ihmisoikeuslain tulkintaa lennokka-iskuista.¹⁹ Lennokka-iskuissa kiistanalaisimmat kysymykset koskevat targeted killing- toimintaperiaatetta, iskujen toteuttamista sotatoimialueiden ulkopuolella, iskuissa mahdollisesti kuolevia siviilejä sekä CIA:n²⁰ roolia iskujen toteuttajina. Iskujen legitimitettiin koskevia kysymyksiä alleviivaa Yhdysvaltojen hiljaisuus iskuja koskien. Yhdysvallat ei julkaise tietoja iskuista eikä periaatteita, miten ja keitä vastaan iskut kohdistetaan. Aslamin mukaan suurvalloilla on vallankäytön suhteen suurempi vastuu ja on kritisoinut Yhdysvaltojen vallankäyttöä lennokka-iskuista puuttuvan legitimitettiin ja vastuullisuuden vuoksi.²¹ Toisaalta esimerkiksi Wheelerin mukaan lainsäädäntö pitäisi nähdä prosessina, eikä vain sääntöinä, jotka rajoittavat tilanteenmukaista vallankäyttöä.²²

Ulko- ja turvallisuuspoliittisesti lennokka-iskuista on kritisoitu, koska niiden käyttöperiaatteiden pelätään mahdollisesti aiheuttavan vahinkoja Yhdysvaltojen kansainvälisille suhteille ja vaikuttavan lopulta negatiivisesti terrorismin vastaiseen taisteluun. Zenko näkee riskeinä etenkin kansallisen ja kansainvälisen paineen aiheuttamat operationaaliset rajoitteet lennokka-iskujen käytölle sekä lennokkien leviämisen terroristien käyttöön.²³ Erityisen vahingollisena Zenko näkee lennokka-iskut tilanteessa, jossa Yhdysvallat vahingoittaa iskuilla suhteitaan liittolaismaihinsa. Koska terroristit toimivat syrjäisillä alueilla, on Yhdysvallat Zenkon mukaan riippuvainen liittolaismaidensa tuesta iskuille.²⁴

Sotilasstrategisesta tarkasteltuna aseistettujen miehittämättömien ilma-alusten yli neljäntoista tunnin toiminta-aika varustettuna täsmäasein, mahdollisuus toimia suoraan vihamielisen alueen päällä ilman uhkaa omista miestappioista ja lähes välitön vastekyky tekevät lennokeista varteenotettavan aseiden terrorismin vastaisessa taistelussa.²⁵ Lennokkien merkitys näkyy kyvyssä projisoida voimaa alueille, joille pääsy tavanomaisin keinoin on riskialtista. Esimerkiksi Ulrich näkee lennokkien strategisen merkityksen kyvyssä operoida A2/AD-ympäristössä.²⁶

¹⁹ Katso esimerkiksi Columbia Law School Human Rights Clinic, 2012a; ibid, 2012b; Lewis, M.W., 2012; Heller, K.W., 2013; Alston 2010; Radsan ja Murphy 2009

²⁰ CIA (eng. Central Intelligence Agency) on Yhdysvaltojen keskustiedustelupalvelu

²¹ Aslam, M. W., "A Critical Evaluation of American drone strikes in Pakistan: legality, legitimacy and prudence", *Critical Studies on Terrorism*, vol. 4, no. 3., 2011, 313-329

²² Wheeler 2004, 191-196, viitattu alun perin Aslam, M. W., "A Critical Evaluation of American drone strikes in Pakistan: legality, legitimacy and prudence", *Critical Studies on Terrorism*, vol. 4, no. 3., 2011, 315

²³ Zenko 2013, 3-4

²⁴ Zenko 2013, 32

²⁵ Winslow Wheeler, "The MQ-9's Cost and Performance," *Time* 28.2.2012.

²⁶ Ulrich 2013. Termi tulee englannin kielen sanoista *anti access* (A2) ja *area denial* (AD). *Joint Operational Access Conceptin* (Department of Defence 2012, 40) mukaan A2 tarkoittaa vastustajan operaatioalueelle pääsyn estämistä pitkän kantaman kyvyillä ja AD toiminnanvapauden estämistä lyhyen kantaman kyvyillä. Krepinevich,

Lennot-iskuista koskevia tutkimuksia tulee lukea varauksella. Lennot-iskuista koskevalle tutkimukselle asettaa haasteen se, että Yhdysvallat ei julkaise tietoja lennot-iskuista. Iskut on toteutettu pääasiassa syrjäisillä seuduilla esimerkiksi Pakistanissa ja Jemenissä, jolloin tiedot iskuista perustuvat usein välikäsien saatuun tietoon. Tämän vuoksi tutkimuksissa viitataan usein Israelin toteuttamia lennot-iskuista arvioineisiin tutkimuksiin.²⁷ Lisäksi lennot-iskuihin liittyy vahvoja arvolatauksia. Esimerkiksi Carvinin mukaan useat lennot-iskuista tutkivat tutkijat vastustavat niitä jo lähtökohtaisesti moraalittomina ja laittomina, mikä vaikuttaa tutkimustuloksiin.²⁸

1.1 Hans Morgenthau ja sisällönanalyysi

Tutkimusmenetelmänä käytetään teorialähtöistä sisällönanalyysia. Teorialähtöinen sisällönanalyysi on yksi laadullisen analyysin muoto.²⁹ Päättely on luonteeltaan deduktiivista ja aineiston luokittelu perustuu aikaisempaan teoriaan tai käsitejärjestelmään.³⁰ Deduktiivinen päättely analyysin muotona tarkoittaa tulkintaa yleisestä yksityiseen. Tutkimuksen teoreettisessa osassa hahmotetaan valmiit kategoriat, joihin aineisto suhteutetaan.³¹

Tutkimuksessa teorialähtöisen sisällönanalyysin rungon muodostaa Morgenthaun poliittinen realismi ja siitä nostetut teemat valta, vallan rajoitteet sekä sotilaallinen valmius vallan osatekijänä. Muu lähdemateriaali tukee runkoa ja auttaa löytämään vastaukset tutkimuskysymyksiin. Analyysirunko on siis strukturoitu ja aineistosta kerätään asioita, jotka sopivat analyysirunkoon.³²

Watts ja Work (2003, 6-7) jakavat A2/AD-kyvyt lisäksi poliittiseen estämiseen, maantieteelliseen estämiseen, suojautumiseen, rauhoitettujen alueiden käyttämiseen, liikkuvuuteen ja hajauttamiseen, stealth-tekniikkaan, harhauttamiseen, informaatio-operaatioihin sekä epätavanomaiseen sodankäyntiin.

²⁷ Israelin toteuttamista iskuista on saatavilla luotettavampaa tietoa. Katso esimerkiksi Hafez, M. ja Hatfield, J., "Do Targeted Assassinations Work? A Multivariate Analysis of Israel Counter-Terrorism Effectiveness during Al-Aqsa Uprising", *Studies in Conflict & Terrorism*, vol. 29, no. 4, 2006, 359-82; Edward Kaplan, Alex Mintz, Shaul Mishal ja Claudio Samban, "What Happened to Suicide Bombings in Israel?" Insights from a Terror Stock Model", *Studies in Conflict & Terrorism*, vol. 28, no. 3, 2005

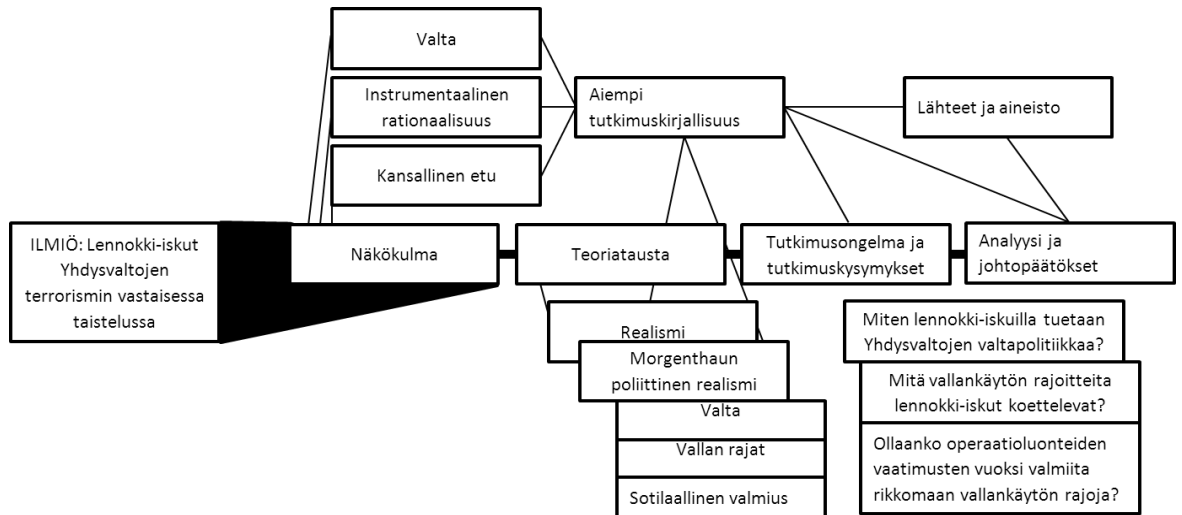
²⁸ Carvin, S., "The Trouble with Targeted Killing", *Security Studies*, vol. 21, no. 3., 2012, 536

²⁹ Laadullisen analyysin muut muodot ovat aineistolähtöinen analyysi, jonka päättelyn logiikka perustuu induktiiviseen päättelyyn (yksittäisestä yleiseen) ja teoriaohjaava analyysi, jonka päättelyn logiikka perustuu abduktiiviseen päättelyyn (havaintojen tekoon liittyy jokin johtoaajatus tai johtolanka). Tuomi ja Sarajärvi 2002, 95

³⁰ Tuomi ja Sarajärvi 2002, 113

³¹ Ibid., 98

³² Ibid., 113

Kuva 1: Tutkimuksen teoreettinen viitekehys³³

Tutkimuksen teoreettinen tausta³⁴ perustuu Hans Morgenthaun³⁵ poliittiseen realismiin³⁶, joka on esitelty kirjassa *Politics Among Nations*³⁷. Morgenthaun teoriasta käsiteltäväksi on nostettu vallan (power), vallan rajoitteiden (limitations of power) ja sotilaallisen valmiuden (military preparedness) teemat. Rajaus on perusteltu, sillä Morgenthaun poliittinen realismi ei muodosta yksiselitteistä hypoteesia, vaan rikkaan alustan kansainvälisen politiikan vaiheiden ymmärtämiseen. Morgenthau käsittelee teoksessaan esimerkiksi maailmanvaltiota ja maailmanrauhaa, jotka tämän tutkimuksen viitekehyksessä on rajattu pois.

Realismi oli strategian tutkimuksen hallitseva lähestymistapa kylmän sodan aikana. Kylmän sodan jälkeen muut koulukunnat, kuten liberalismi, englantilainen koulukunta, konstruktivismi ja kriittiset teoriat, ovat haastaneet sen aseman. Realismiin suhtaudutaan toisaalta jo ohitettuna teoriana, mutta esimerkiksi Yhdysvalloissa realismi edustaa edelleen valtavirtaa. Realismi on kuitenkin liberalismiin ja konstruktivismiin rinnalla kansainvälisen politiikan keskeinen tutkimussuunta.³⁸

³³ Kuvion avulla selvennetään tutkimuksen loogista etenemistä ja teoreettista täsmällisyyttä (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 156). Tutkimuksen viitekehysten muodostava metodologia, aikaisempi tieto ilmiöstä ja teoreettinen tausta (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 19) on avattu kokonaisuudessaan luvussa 2.

³⁴ Teoreettisella taustalla tarkoitetaan tässä niitä käsitteitä ja merkityssuhteita, jotka yhdessä metodologian ja tutkimuskokonaisuuden kanssa muodostavat tutkimuksen viitekehksen. Katso esimerkiksi Tuomi ja Sarajärvi 2002, 18–19.

³⁵ Hans Joachim Morgenthau syntyi Coburgissa Saksassa 17. helmikuuta 1904. Hän opiskeli oikeustiedettä Berliinissä, Frankfurtin ja Münchenin yliopistoissa. Juutalainen Morgenthau muutti Yhdysvaltoihin vuonna 1937 toimiessaan oikeustieteiden opettajana ja asianajajana Frankfurtissa. Myöhemmin Morgenthau työskenteli Chicagon yliopiston professorina. Morgenthau puolusti tieteellisempää suhtautumista politiikkaan. E.H. Carrin ohella Morgenthau kuuluu merkittävimpiin realististen koulukunnan kirjoittajiin.

³⁶ Poliittisesta realismista käytetään myös nimitystä klassinen realismi.

³⁷ Tutkimuksessa on käytetty lähteenä kirjan seitsemättä painosta, Morgenthau, H. (2005) *Politics Among Nations: the Struggle for Power and Peace*, (7. painos), toimittanut Thompson, K.W. ja Clinton W.D., New York: McGraw-Hill.

³⁸ Blombergs 2013, 5

Kansainvälisen politiikan keskeisistä tutkimussuunnista liberalismi eroaa realismista korostamalla maailmaa yhteisönä, jossa vallitsee yhteinen moraalit. Käyttövoimana on moraalisuus, järki sekä laki ja viitekehyksenä maailmanyhteisö. Liberalismi korostaa pehmeää voimaa sotilaallisen voiman sijaan.³⁹ Myös Morgenthau mukaan vallan tavoite on jotain, joka on harmoniassa järjen, moraalin ja oikeuden kanssa,⁴⁰ ja hän varoittaa liiasta militarismista, joka johtaa vain varustelukilpaan, jossa ei ole ystäviä, vaan vain vasalleja ja vihollisia.⁴¹ Morgenthau mukaan klassinen liberalismi kuitenkin kriittikittömästi hyväksyy dominoivat suhteet, joita perustellaan rationaalisuudella ja etujen harmonialla.⁴² Morgenthau mukaan tutkijan tehtävä on yrittää paljastaa, mitä valta todella on, avataksaan voimatasapainopolitiikan normatiiviset ja kriittiset haasteet, koska valta itse yrittää esittää itsensä totuuden ja oikeuden vaalijana, voidakseen säilyttää nykyisen järjestyksen.⁴³

Toinen kansainvälisen politiikan pääsuuntaus, konstruktivismi, korostaa puolestaan kansainvälisen järjestelmän rakenteita ja normeja valtiollista käyttäytymistä muovaavina ja selittävinä tekijöinä.⁴⁴ Voiman suhteen konstruktivismi yhtyy moniin neorealismien käsityksiin, mutta korostaa, että voima ei rakennu suoraan materiaaliselle pohjalle, vaan siihen, millaisia merkityksiä ja käsityksiä materiaalille annetaan.⁴⁵ Morgenthau lähestyy tässä konstruktivismia todeten, että materiaallinen valta on alisteinen kansalliselle moraalille ja diplomatialle.⁴⁶ Sotilaallinen voima on Morgenthauille nimenomaan materiaallisen vallan elementti.

Morgenthau loi perusteet klassiselle poliittiselle realismille⁴⁷ pyrkien empiirisen tieteen rakentamiseen vastareaktion poliittiselle idealismille.⁴⁸ Morgenthau halusi tarjota politiikan tutkijalle näkökulman, joka mahdollisti konkreettisen menetelmän ja syvällisemmän ymmärryksen käytännön politiikan ongelmiin. Realismissa kansainvälinen arena on vihamielistä kilpailua, jossa valta on valuutta. Realismissa yleensä korostetaan kansainvälisen rakenteen materiaalista rakennetta. Morgenthau kuitenkin sanoo, että valta voi olla mitä tahansa, mikä osoittaa valtaeroa ihmisten välillä. Morgenthauille asevoimat edustavat vallan

³⁹ Visuri 2002, 11

⁴⁰ Morgenthau 2005, 236

⁴¹ Ibid., 173–174

⁴² Pashakhanlou 2009

⁴³ Morgenthau 1970, 14–15, viitattu alunperin Pashakhanlou 2009

⁴⁴ Visuri 2002, 12

⁴⁵ Perheentupa 2013, 94

⁴⁶ Morgenthau 2005, 173

⁴⁷ Laajasti ymmärrettynä realismin oppi-isinä pidetään Thukydideistä, Machiavellia ja Hobbista (Blomberg 2013, 5)

⁴⁸ Morgenthau 2005, 173

tärkeintä materiaalista osa-aluetta, mutta vielä tärkeämpiä ovat kansallinen luonne, moraalit ja hallinnon laatu.⁴⁹

Realismin sisälläkin on koulukuntaeroja. Kylmän sodan aikana klassisen realismin rinnalle kehittyi kansainvälisen järjestelmän rakenteita ja voimatasapainoa korostanut neorealismi (uusrealismi). Etenkin Kenneth Waltz käsitteli klassisen realismin ja neorealismien eroja.⁵⁰ Klassisella realismilla ja neorealismilla on neljä pääpiirteistä eroa. Klassinen realismi näkee kansainvälisten konfliktien syynä ihmisluonnon epätäydellisyyden, kun taas neorealismi näkee nämä syyt enemmän anarkisessa kansainvälisessä rakenteessa. Toiseksi, valtio on klassisen realismin ontologian päätoimija, kun taas neorealismi antaa enemmän painoa kansainväliselle systeemille. Kolmanneksi, klassinen realismi jakaa valtiot niiden valtakäytösten mukaan tasapainoa ja revisionismia ajaviksi, kun neorealismille kaikki valtiot ovat samankaltaisia toimijoita. Neljänneksi, neorealismi pyrkii tieteellisempään, behavioristiseen lähestymistapaan, kun klassinen realismi näkee kaikki analyysit subjektiivisina arvioina kansainvälisistä suhteista.⁵¹

Waltz edustaa defensiivistä realismia, jonka mukaan valtiot eivät pyri vallan tai voiman tasapainoon, vaan tasapaino syntyy valtioiden vuoksi. Toinen neorealismien pääedustajista, Stephen Walt⁵², käsittelee voiman ja vallan sijasta puolestaan uhkia, puhuen uhkien tasapainosta. Offensiivista realismia edustaa John J. Mearsheimer⁵³, jonka näkemyksen mukaan maailmanjärjestys perustuu voimaan ja valtaan. Hän korostaa aggressiivista voiman ja vallan maksimointia, joilla tavoitellaan ylivoimaa ja saadaan suhteellista voimaa. Tasapainon sijaan tavoitellaan hegemoniaa. Mearsheimer jakaa Morgenthauin käsityksen siitä, että valtiot toimivat rationaalisesti. Waltz puolestaan ei edellytä valtiolta rationaalista toimintaa.⁵⁴

⁴⁹ Pashakhanlou 2009

⁵⁰ Kenneth Waltz (8.6.1924–12.5.2013) oli Columbian yliopiston opettaja ja kansainvälisten suhteiden tutkija. Waltz on tiivistänyt teoriasensa kirjassa *Theory of International Politics* (1979).

⁵¹ Pashakhanlou 2009

⁵² Stephen Walt (syntynyt 2.7.1955) on Harvardin yliopiston kansainvälisten suhteiden professori. Hänen tunnetuimmat teoksensa ovat *Origins of Alliances* sekä *Revolution and War*.

⁵³ John J. Mearsheimer (syntynyt 1947) on Chicagon yliopiston valtio-opin professori. Hänen offensiivisen realismin teoria on esitetty vuonna 2001 julkaistussa kirjassa *The Tragedy of Great Power Politics*.

⁵⁴ Pashakhanlou 2009

Realismia on kritisoitu siitä, että kansainvälisen järjestelmän kehitys näyttää murentaneen poliittisen realismin ja etenkin neorealistisen suuntauksen taustaoletuksia, kun valtioiden keskinäiset suhteet ovat muuttuneet globalisaation ja integraatioprosessin myötä.⁵⁵ Realismin valintaa tämän tutkimuksen teoreettiseksi viitekehyykseksi on kuitenkin tukenut professori Sihvolan näkemys, jonka mukaan poliittinen realismi ei ole menettänyt uskottavuuttaan kansainvälisen politiikan tulkintakehyksenä. Kansallisesta edusta voidaan edelleen puhua ulkopoliittikan tavoitteena. Globaalit kysymykset ja moraalisten arvostusten vaikutus politiikkaan tulee kuitenkin ottaa huomioon.⁵⁶

Toinen yleinen ongelma realismissa on sen valtiokeskeisyys, sillä tutkittavana oleva ilmiö liittyy vahvasti asevoimien käyttöön ei-valtiollisen terrorismin vastaisessa taistelussa. Realismin valintaa tukee kuitenkin professori Mearsheimerin näkemys, jonka mukaan terrorismi ja al-Qaidan tapaiset järjestöt toimivat kansainvälisessä systeemissä, eli samalla kentällä kuin itsenäiset valtiot ja näin ollen realismin perusta ei murenu.⁵⁷ Realismin mahdollisuuksista käsitellä ei-valtiollisia toimijoita on kuitenkin esitetty myös kriittisiä arvioita.

1.2 Lähteet

Tutkimuksen päälähte on tutkimuksen rungon muodostava Hans Morgenthau'n kirja *Politics Among Nations*. Tärkeimmän aineiston muodostavat Yhdysvaltojen turvallisuusstrategia (the White House, *United States National Security Strategy*, 2010), Yhdysvaltojen puolustusstrategia (Department of Defense, *Sustaining US Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense*, 2012), Yhdysvaltojen puolustusbudjetti (Department of Defense, *The Fiscal Year 2014 National Defense Authorization Budget Request from the Department of Defense*, 2013), Yhdysvaltojen presidentti Barack Obaman lennokkisodankäyntiä linjannut puhe National Defense Universityssä 23.5.2013 (englanniksi litteroitu puhe *The New York Times* 24.5.2013, "Obama's Speech on Drone Strikes") sekä National Commission on Terrorist Attacks Upon the United Statesin raportti "*the 9/11 Commission Report*".

⁵⁵ Sihvola 2005, 13

⁵⁶ Ibid., 23–24

⁵⁷ University of California 2002

2 LENNOKIT VALTAPOLITIIKAN OSANA

Morgenthaulle kansainvälinen politiikka, kuten kaikki politiikka, on taistelua vallasta.⁵⁸ Valta on valuuttaa, jolla valtio hankkii kansallista etua. Poliittinen valta⁵⁹ on luonteeltaan psykologista niiden välillä, jotka sitä käyttävät ja joihin sitä käytetään. Kun asevoimaa joudutaan oikeasti käyttämään, poliittista valtaa hylätään sotilaallisen tai pseudosotilaallisen vallan vuoksi. Valta ei ole enää psykologinen suhde vaan fyysinen suhde.

Sotilaallinen valmius on Morgenthaulle valtion vallan tärkein materiaallinen tekijä.⁶⁰ Sotilaallinen valmius koostuu johtajuudesta, teknologiasta sekä asevoimien koosta ja laadusta ja perustuu kykyyn estää vihollista saavuttamasta tavoitteensa ja kykyyn aiheuttaa uhkaajalle kestämättömät tappiot.⁶¹ Vain näin asevoimalla saavutetaan realismin mukainen poliittinen ja sotilaallinen valta, jolla voidaan ajaa kansallista etua. Sotilaallinen valmius tukee valtion ulkopoliittikan tavoitteita ja on se tekijä, joka antaa valtion maantieteelle, luonnonvaroille ja teollisuuden kapasiteetille niiden arvon osana valtion valtaa.⁶²

⁵⁸ Taistelu vallasta liittyy poliittisen realismin pääperiaatteisiin. Toisen pääperiaatteen mukaan valta kuvaa kansallista etua ja vallan tavoittelun päämäärä on kansallisen edun edistäminen. Pääperiaatteet ovat:

1. Poliittisen realismin mukaan politiikkaa, ja yhteiskuntaa yleisesti, hallitaan objektiivisilla laeilla, jotka juontavat juurensa inhimilliseen elämään.
2. Poliittinen realismi näkyy selvimmin edun käsitteen kautta, jota kuvataan voiman/vallan termillä.
3. Poliittinen realismi olettaa, että edun käsite vallan muodossa on objektiivinen kategoria, joka on universaalisti validi.
4. Poliittinen realismi on tietoinen moraalien vaikutuksesta poliittiseen toimintaan
5. Poliittinen realismi kieltäytyy yhdistämästä yhden valtion moraalisia päämääriä universaaleiksi moraalisiin-
nöiksi.
6. Poliittinen realisti on autonominen omalla alallaan. Poliittinen realisti ajattelee vallan kautta saatavan edun kautta, kun esimerkiksi ekonomisti ajattelee vaurauden kautta saatavan edun kautta.

Morgenthau 2005, 4–15. Kaikki kansainvälinen politiikka ei kuitenkaan ole luonteeltaan poliittista. Monet lainsäädännölliset, humanitaariset ja kulttuuriset aktiviteetit ovat vain tapoja osallistua kansainväliseen ympäristöön, ei vallan tavoitteluun ja kansainväliseen politiikkaan. Toisekseen, kaikki valtiot eivät osallistu samalla voimalla kansainväliseen politiikkaan. Morgenthau 2005, 29–30

⁵⁹ Vallankäytöstä tästä näkökulmasta pitää ymmärtää erottelu vallan ja vaikutusvallan, vallan ja voiman, käyttökelpoisen ja käyttökelvottoman vallan sekä legitiimin ja illegitiimin vallan välillä. Poliittinen valta pitää erottaa voimankäytöstä väkivallan muotona. Morgenthau 2005, 31

⁶⁰ Sotilaallinen valmius ei ole kuitenkaan tärkein vallan osatekijä. Puhdas militarismi johtaa vain tilanteeseen, jossa kaikki muut yrittävät tasoittaa tai ylittää valtion sotilaallista voimaa. Militaristisella valtiolla ei ole ystävää, vain vasalleja ja vihollisia. Siksi kansallinen luonne, moraalit ja diplomatia nousevat vielä sotilaallista voimaa tärkeämmäksi. Morgenthau 2005, 173

⁶¹ Ibid., 173–176

⁶² Ibid., 133

2.1 Terrorismi, lennokit ja Yhdysvaltojen kansallinen etu

Vuonna 2010 julkaistussa tuoreimmassa turvallisuusstrategiassaan Yhdysvallat ilmoittaa päämääräkseen maan kansainvälisen johtajuuden säilyttämisen. Lähteeksi kansainväliselle johtajuudelleen Yhdysvallat määrittelee oman kansallisen etunsa, joka samalla tukee laajemmin myös kansainvälistä etua. Yhdysvaltojen etu koostuu turvallisuudesta, kasvavasta taloudesta, universaalisen arvojen kunnioittamisesta ja kansainvälisestä järjestyksestä, jota Yhdysvaltojen kansainvälinen johtajuus edesauttaa.⁶³

Yhdysvaltojen mukaan sen suurin turvallisuusuhka on kansainvälinen terrorismi. Yhdysvallat käy globaalia taistelua al-Qaidaa ja sitä tukevia joukkoja vastaan. Suurin uhka tulee Pakistanista. Muita terroristien turvasatamia on esimerkiksi Jemenissä, Somaliassa, Maghrepmaissa ja Sahelin alueella.⁶⁴ Estääkseen al-Qaidan turvasatamien muodostumisen, Yhdysvallat ilmoittaa hyödyntävänsä lainmukaisesti kaikkia vallan työkaluja.⁶⁵

Puolustuksen osalta turvallisuusstrategia ilmoittaa Yhdysvaltojen jatkavan sotilaallisten kykyjensä tasapainottamista menestyäkseen terrorismin vastaisessa taistelussa ja yhä kehittyneempiä uhkia vastaan. Näillä kyvyillä Yhdysvaltojen pitää pystyä uhkaamaan ja tuhoamaan vastustus A2-ympäristössä sekä turvaamaan Yhdysvaltojen koskemattomuus.⁶⁶

Vuonna 2012 julkaistun puolustusstrategian mukaan Yhdysvaltojen asevoimien ensimmäinen päätehtävä on terrorismin vastainen toiminta. Tämä onnistuu pitämällä al-Qaida ja sen kumppanit sekä siihen verrattavat organisaatiot jatkuvan paineen alla missä tahansa ne ovatkin.⁶⁷ Puolustusstrategia toteaa suoraan, että Osama bin Ladenin⁶⁸ ja muiden al-Qaidan korkea-arvoisten johtajien surmaaminen on tehnyt al-Qaidasta heikomman.⁶⁹

⁶³ The White House, *National Security Strategy*, 2010, 8

⁶⁴ Ibid., 21. Maghrep on alun perin arabiankielinen nimitys Pohjois-Afrikan Niilin länsipuoliselle ja Saharan pohjoispuoliselle alueelle. Maghrep-maita ovat Marokko, Algeria, Tunisia, Libya ja Mauritania. Sahelin alue on Saharan eteläpuolella sijaitseva savannialue, jolla sijaitsevat Senegal, Mauritania, Mali, Burkina Faso, Niger, Nigeria, Tsad, Keski-Afrikan tasavalta, Sudan, Etiopia, Eritrea ja Djibouti.

⁶⁵ The White House, *National Security Strategy*, 2010, 20–21

⁶⁶ The White House, *National Security Strategy*, 2010, 14

⁶⁷ Department of Defense, *Sustaining U.S. Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense*, 2012, 4

⁶⁸ Osama bin Laden oli al-Qaida-terroristijärjestön johtaja, jonka Yhdysvallat surmasi erikoisjoukkojen iskulla Abbottabadissa Pakistanissa vuonna 2011

⁶⁹ Department of Defense, *Sustaining U.S. Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense*, 2012, 1

Puolustusstrategiassa asevoimien ensimmäiset päätehtävät ovat terrorismin vastainen taistelu, vihamielisen toiminnan estäminen ja tuhoaminen sekä voiman projisointi A2-alueille.⁷⁰ Puolustusstrategian mukaan luotettava pelote syntyy estämällä vihollista saavuttamasta sen tavoite ja aiheuttamalla ei-hyväksyttävät kustannukset aggressiivisista toimista. Tähän tulee kyetä missä tahansa, vaikka asevoimat olisivat sitoutuneet laajaan operaatioon jossain muualla. Jotta tämän pelotevaikutus toimii, on Yhdysvaltojen säilytettävä kyky projisoida voimaa alueille, mihin pääsy on vaikeaa ja toiminnanvapaus haastettu.⁷¹

Yhdysvaltojen turvallisuusstrategiassa ja puolustusstrategiassa lennokit ja lennokki-iskut näkyvät implisiittisesti. Lennokit ovat terrorismin vastaisen taistelun työkalu ja niiden kyky toimia A2/AD-ympäristössä korostaa niiden asemaa. Kyky toimia A2/AD-ympäristössä korostaa lennokkien roolia voiman projisoinnissa. Tämä koskee etenkin terrorismin vastaista taistelua, jossa vastustajalla ei ole ollut käytössään tehokasta ilmapuolustusta.

Selkeämmin tämä strategisen tason ohjaus näkyy esimerkiksi talousvuoden⁷² 2014 puolustusbudjetissa, jossa MQ-1 Predator⁷³ ja MQ-9 Reaper⁷⁴ kehitetään "vastavallankumouksellisten operaatioiden ja terrorismin vastaisen taistelun työhevosiksi".⁷⁵ Predatorien ja Reaperien ongelmana on kuitenkin toimintasäde ja puuttuva kyky operoida alueella, jota suojaa moderni ilmapuolustus. Puolustusbudjetissa talousvuodelle 2014 investoidaan Reaperien toimintasäteen kasvattamiseen. Ulottuvuuden lisäksi budjetissa varataan rahaa miehittämättömän lentotukialukselta laukaistavan tiedustelu- ja iskulavetti-ohjelman (Unmanned Carrier-Launched Surveillance and Strike (UCLASS) program) tutkimukselle. Budjetti myös säilytti ja joissain tapauksissa lisäsi rahoitusta tulevaisuuden A2/AD tutkimukseen.⁷⁶

⁷⁰ Department of Defense, *Sustaining U.S. Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense*, 2012, 4

⁷¹ Department of Defense, *Sustaining U.S. Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense*, 2012, 4

⁷² Yhdysvaltojen valtionhallinnon talousvuosi (fiscal year, FY) on vuodesta 1976 alkaen alkanut 1.10. ja päättyy nyt 30.9. United States Senate 2014

⁷³ MQ-1 Predator on aseistettu korin kaksi MALE-luokkaan (medium-altitude, long endurance) kuuluva lennoki. Pääaseistuksena käytetään AGM-114 Hellfire ohjusta. Daegel 2013

⁷⁴ MQ-9 Reaper on MALE-luokan (medium-altitude, long endurance) aseistettu monitoimilennokki, jonka päätehtävät ovat täsmäiskut sekä tiedustelu. Alun perin nimellä Predator B kehitetty lennokkijärjestelmä on isompi ja tehokkaampi ja on suunniteltu suoraan ajallisesti rajoitettujen kohteiden tuhoamiseen tai vahingoittamiseen. Aseistuksena voidaan käyttää AGM-114 Hellfire- panssaritorjuntaohjuksia, GBU-12 Paveway II-laseohjattuja ohjuksia sekä GBU-38 JDAM- täsmäaseita. U.S. Air Force 2012

⁷⁵ Department of Defense, *Defense Budget Priorities and Choices. Fiscal Year 2014*, 2013, annex K

⁷⁶ Ibid.

Yhdysvaltojen uutta turvallisuusstrategiaa odotetaan alkuvuodesta 2014. Sen uskotaan ottavan eksplisiittisemmin kantaa lennokkien käyttöön ja avaavan Obaman hallinnon on jo usean vuoden ajan kehittämää viitekehystä, jonka puitteissa terrorismin vastaista taistelua voidaan käydä.⁷⁷ Ennen sen julkaisua lennokka-iskujen merkitystä Yhdysvaltojen valtapolitiikalle voidaan etsiä Yhdysvaltojen terrorismin vastaisen taistelun historiasta.

2.2 Muuttuva uhka, muuttuvat toimintatavat

Yhdysvallat on etsinyt keinoja vastata terrorismin uhkaan vähintään siitä asti, kun Ronald Reagan⁷⁸ julisti taistelun terrorismia vastaan vuonna 1986. Reagan nosti kansainvälisen valtiollisesti tuetun terrorismin yhdeksi Yhdysvaltojen suurimmista turvallisuusuhkista ja lupasi puheessaan vuonna 1986, ettei terroristeilla tule olemaan rauhaa missään.⁷⁹ Reaganin lupaukseen ei kuitenkaan tosiasiallisesti päästy vielä pitkään aikaan. National Commission on Terrorist Attacks Upon the United Statesin⁸⁰ raportin mukaan Yhdysvaltojen toimenpiteet ehkäistä terrorismin uhkaa ennen 9/11- iskuja olivat riittämättömiä.⁸¹

Jo ennen 9/11- iskuja Yhdysvallat etsi kuumeisesti lisäkeinoja taistelussa al-Qaidaa vastaan.⁸² Näitä lisäkeinoja etsittiin korkeimmalla mahdollisella tasolla, Joint Chief of Staffissa⁸³, jossa vuoden 1999 lopulla tai vuoden 2000 alussa prikaatikenraali Scott Gration sai tehtäväkseen kehittää innovatiivisia ideoita paremman tilannetiedon saamiseksi Osama bin Ladenin olinpaikasta.⁸⁴ Yksi Grationin esittämistä vaihtoehtoista oli käyttää Yhdysvaltojen ilmavoimien tuolloin vielä aseistamatonta tiedustelulennokkia RQ-1 Predatoria.⁸⁵

⁷⁷ *The Washington Post* 30.11.2013, "Obama to issue a new statement of U.S. national security strategy"

⁷⁸ Ronald Reagan (6.2.1911–5.6.2004) oli Yhdysvaltain 40. presidentti toimien virassaan vuosina 1981–1989. The White House 2014a

⁷⁹ Reagan piti kuuluisan puheensa "The Fight Against Terrorism" 14.4.1986, jossa totesi: "*[T]here should be no place on earth where terrorists can rest and train and practice their deadly skills. ... [W]e would act with others if possible and alone if necessary to insure that terrorists have no sanctuary anywhere.*" Speeches-USA 2014 Puhe liittyi Yhdysvaltojen aloittamiin sotatoimiin Libyassa vastaiskuna 5.4.1986 tapahtuneeseen diskopommiin Länsi-Berliinissä. Iskussa kuoli Yhdysvaltojen armeija kersantti ja haavoittui 50 muuta amerikkalaista sotilasta. Iskujen järjestäjänä pidettiin Libyan johtajaa Muammar Gaddafia.

⁸⁰ Komissio perustettiin presidentti George W. Bushin määräyksellä vuonna 2002 selvittämään ne olosuhteet, jotka johtivat syyskuun 11. päivän iskuihin sekä selvittämään Yhdysvaltojen valmiudet estää isku ja vastata niihin. Komissio päätti työnsä 21.8.2004 ja sen raportit löytyvät osoitteesta <http://govinfo.library.unt.edu/911/about/index.htm>

⁸¹ National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States 2004, 350–351

⁸² Ibid., 189

⁸³ Yhdysvaltain puolustushaarakomentajien neuvosto (Joint Chief of Staff) on Yhdysvaltain asevoimien pääesikunta.

⁸⁴ National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States 2004, 189

⁸⁵ Ibid., 189. RQ-1 Predator on MAE-luokkaan (medium altitude endurance) kuuluva tiedustelu-, valvonta- ja maalinsoituslennokki. Federation of American Scientists 2002

Eri vaihtoehtoista keskusteltiin Joint Chief of Staffin ja National Security Councilin⁸⁶ johdon kanssa. Näiden keskusteluiden lopputuloksena lisättiin CIA:n ja Yhdysvaltojen asevoimien yhteistyötä ja CIA suostui kokeilemaan Predatoria.⁸⁷ Testien jälkeen elokuussa 2000 hyväksyttiin suunnitelma käyttää Predatoria. Predator lensi ensimmäistä kertaa Afganistanissa 7. syyskuuta 2000.⁸⁸

Tuloksia pidettiin heti hämmästyttävänä ja CIA:n käskettiin heti lisätä lentojen määrää ja maalittaa bin Laden mahdollista ohjus- tai ilmaiskua varten. Maaleiksi oli mahdollista ottaa myös muita johtajia tai kemiallisten ja biologisten aseiden varastoja.⁸⁹ Syksyllä 2000 Predatorilla lennettiin Afganistanissa yhteensä viisitoista lentoa, joista kymmenen arvioitiin onnistuneiksi. Bin Laden saatiin maalitettua kahdesti, mutta asevoimaa bin Ladenin tappamiseksi ei ollut kertaakaan käytettävissä.⁹⁰

Loppuvuodesta 2000 lennot jouduttiin keskeyttämään, sillä Predator ei ollut vielä kyvykäs lentämään talviolosuhteissa.⁹¹ Vuodenvaihteessa Yhdysvaltojen presidentti vaihtui ja terrorismin uhkan torjuminen jäi vastavalitun presidentin George W. Bushin⁹² harteille. Väistyvä presidentti Clinton⁹³ varoitti presidentti George W. Bushia:

*"I think you will find that by far your biggest threat is Bin Ladin and the al Qaeda. One of the great regrets of my presidency is that I didn't get him [Bin Ladin] for you, because I tried to."*⁹⁴

George W. Bush oli jo ennen presidentiksi valintaansa tunnustautunut asevoimien teknologisen kehityksen suureksi kannattajaksi ja asettanut tavoitteekseen korkean teknologian mahdollistaman sodan uudelleenmäärittelyyn.⁹⁵ Lisää intoa lennökkikampanjaan toi tieto siitä, että ilmavoimat suunnitteli Predatorin aseistamista.⁹⁶

⁸⁶ Lyhenne NSC. Yhdysvaltojen presidentin kansallisen turvallisuus- ja ulkopolitiikan foorumi. Sen tehtävä on neuvoa ja avustaa presidenttiä turvallisuus- ja ulkopolitiikassa sekä koordinoita turvallisuus- ja ulkopolitiikkaa muiden hallinnon toimijoiden välillä. The White House 2013

⁸⁷ National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States 2004, 189

⁸⁸ Ibid., 189

⁸⁹ Ibid., 189–190

⁹⁰ Ibid., 190

⁹¹ Ibid., 190

⁹² George W. Bush (synt. 6.7.1946) oli Yhdysvaltojen 43. presidentti toimien virassaan vuosina 2001–2009. The White House 2014c

⁹³ William "Bill" J. Clinton (synt. 19.8.1946) oli Yhdysvaltojen 42. presidentti toimien virassaan vuosina 1993–2001. The White House 2014b

⁹⁴ National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States 2004, 199

⁹⁵ Raitasalo 2008, 56

⁹⁶ National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States 2004, 210–211

Kesällä 2000 käytiin useita keskusteluja lennokkien käytöstä. Mahdollisen aseistetun Predatorin käyttöönoton osalta epäselvyyksiä oli komentoketjusta, ampumisluvan antajasta ja siitä, onko Yhdysvaltojen johto valmis antamaan CIA:lle luvan käyttää aseistettua lennokkia.⁹⁷ Lisäksi Hellfire-ohjusta ei ollut koskaan käytetty ihmismaaliin eikä sitä ollut suunniteltu liikkuvien pistemaalien ampumiseen.⁹⁸

1. elokuuta vuonna 2001 Deputies Committee⁹⁹ teki kaksi lennokka-iskujen kannalta tärkeää tulkintaa. Sen mukaan oli laillista antaa aseistettu Predator CIA:n käyttöön ja käyttää lennokkia bin Ladenin tai hänen avustajiensa tappamiseksi. Tämä nähtiin itsepuolustuksena, eikä käyttö näin rikkoisi salamurhat kieltävää Executive Order 12333:a.¹⁰⁰ Huomionarvioista Deputies Committeeen tulkinnassa on, että samaan aikaan Yhdysvallat julkisesti moitti Israelia sen tekemistä lennokka-iskuista Hamas-johtajia vastaan, joka niin ikään puolusti iskuja itsepuolustuksena.¹⁰¹

Syyskuun alussa käydyissä keskusteluissa CIA oli kuitenkin haluton käyttämään aseistettua lennokkia. Päätös aseistetun lennokin antamisesta CIA:n käyttöön jätettiin tekemättä. Yhdysvallat uskoi, että al-Qaidalla menisi vielä ainakin kolme vuotta ennen kuin se olisi valmis iskuun Yhdysvaltoja vastaan, eikä aseistetun lennokin uskottu olevan käyttövalmis ennen kevättä 2002. Näin saatiin myös aikaa valmistella uutta ohjeistusta, joka mahdollistaisi laajemmat keinot CIA:n peitetoiminnalle.¹⁰² Voimaan jäi siis tulkinta, että aseistetut iskut lennokilla tulisi toteuttaa vain asevoimien toimesta ja CIA jatkaisi tiedustelulentoja.¹⁰³

Yhdysvaltojen tilannearvio oli kuitenkin väärä. 11. syyskuuta 2001 Yhdysvaltoja kohtasi suurin hyökkäys sitten Pearl Harbourin.¹⁰⁴ Yhdysvaltojen terrorismin vastaiset toimenpiteet olivat epäonnistuneet, kun yhdeksäntoista terroristia onnistui kaappaamaan neljä matkustajalentokonetta ja ohjaamaan kaksi niistä New Yorkin World Trade Centerin kahteen pilvenpiirtäjään sekä yhden asevoimien päämajaan Pentagoniin. Yli kolme tuhatta ihmistä kuoli.

⁹⁷ Ibid., 211

⁹⁸ Ibid., 211

⁹⁹ National Security Council Deputies Committee on hallituksen (cabinet) jälkeen Yhdysvaltojen liittovaltion korkein turvallisuuspoliittinen elin.

¹⁰⁰ National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States 2004, 211–212. Executive Order 12333:n antoi presidentti Gerald Ford vuonna 1975 CIA:n suunnitelmien käyttää salamurhia paljastuttua 1970-luvun puolivälissä. Tämä toimeenpanokäsky on voimassa edelleen. Maxwell 2012, 124

¹⁰¹ Nyström, E., "Puhtaan sodan illuusio", *Ulkopolitiikka* 12.9.2013

¹⁰² National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States 2004, 214

¹⁰³ Ibid., 214

¹⁰⁴ Pearl Harbour on Yhdysvaltojen Tyynenmeren-laivaston tukikohta Havajilla. Japani hyökkäsi Pearl Harbouriin 7. joulukuuta 1941 ja iskussa sai surmansa yli 2400 ihmistä. Iskun seurauksena Yhdysvallat liittyi toiseen maailmansotaan.

20. syyskuuta presidentti George W. Bush julisti globaalin sodan terrorismia vastaan kovin sanankääntein. Bush ilmoitti, että ainoa keino tuhota terrorismi on pysäyttää ja tuhota se siellä, missä se kasvaa, ja tähän käytettäisiin kaikki mahdolliset resurssit:

*"But the only way to defeat terrorism as a threat to our way of life is to stop it, eliminate it, and destroy it where it grows."*¹⁰⁵

*"We will direct every resource at our command--every means of diplomacy, every tool of intelligence, every instrument of law enforcement, every financial influence, and every necessary weapon of war--to the disruption and to the defeat of the global terror network."*¹⁰⁶

Syyskuun 11. päivän terroristi-iskut muuttivat nopeasti Yhdysvaltojen ja CIA:n näkemystä lennokki-iskujen käytöstä. Näistä muutoksista National Commissionin raportti ei kerro, eikä julkisia tietoja ole saatavilla. Ensimmäinen lennokki-isku tapahtui kuitenkin todennäköisesti Afganistanissa jo marraskuussa 2001, kun Predatorilla iskettiin al-Qaida-johtaja Mohammed Atefia vastaan.¹⁰⁷ Myös taistelukentän ulkopuoliset tapot otettiin käyttöön nopeasti. Todennäköisesti ensimmäinen taistelukentän ulkopuolinen lennokki-isku tapahtui vuonna 2002 Jemenissä.¹⁰⁸

Presidentti Bushin aikaan lennokkeja oli käytössä kuitenkin rajallinen määrä, eivätkä lennokki-iskut olleet ratkaisevassa osassa Bushin doktriinia. Presidentti Bush kävi taisteluun terrorismia vastaan laajamittaisilla sodilla Afganistanissa ja Irakissa. Lennokki-iskuja toteutettiin arviolta viisikymmentä.¹⁰⁹ Bushin aikana kuitenkin luotiin ne toimintaperiaatteet, joilla lennokki-iskut on mahdollistettu. Taistelukentän ulkopuoliset tapot hyväksyttiin ja aseistetut lennokit annettiin CIA:n käyttöön.

¹⁰⁵ Bush, George W., "Address to a Joint Session of Congress and the American People" puhe 20.9.2001

¹⁰⁶ Ibid.

¹⁰⁷ Gromley 2003, 416-17

¹⁰⁸ McManus, D., "A U.S. License to Kill", kolumni *Los Angeles Times* 11.1.2003

¹⁰⁹ Zenko 2013, 8

2.3 Obaman lennökkisodankäynti

Ratkaisukohta lennökkisodankäynnissä näyttää tapahtuneen vuosina 2009–2011, kun Barack Obama valittiin Yhdysvaltojen presidentiksi. Obama oli jo vaalikampanjassaan senaattori John McCainia vastaan tehnyt selväksi haluavansa yhä aggressiivisemmin tuhota al-Qaidan johtajat.¹¹⁰ Obaman hallintokauden ensimmäiset lennokki-iskut toteutettiin Pakistanissa vain kolme päivää hänen presidentiksi tulonsa jälkeen.¹¹¹

Lennokki-iskujen määrä Pakistanissa kolminkertaistui vuosien 2008 ja 2010 välillä.¹¹² Al-Qaidan korkeinta johtoa Pakistanissa surmattiin tehokkaasti ja al-Qaida joutui hajaantumaan pienempiin joukkoihin. Al-Qaidan johtamisjärjestelmälle, viestinnälle, moraalille, toiminnanvapaudelle ja rahoitukselle aiheutettiin lennokki-iskuilla huomattavaa haittaa.¹¹³ Al-Qaidan jäsenistössä alkoi herätä kritiikkiä, kun sen korkeimmat johtajat eivät kyenneet enää olemaan yhteydessä alaisiin. Myös koulutus kärsi, kun jäsenet joutuivat piilottelemaan lennokeilta.¹¹⁴ Al-Qaidan aiemmin tehokkaan propagandakoneiston julkaisemien videoiden ja viestien määrä putosi puoleen huippuvuodesta 2007.¹¹⁵

Vuonna 2011 iskujen määrä Pakistanissa alkoi laskea.¹¹⁶ Vuonna 2013 Yhdysvallat toteutti Pakistanissa vain 26 iskuja, kun vuonna 2010 niitä toteutettiin 122.¹¹⁷ On epäselvää, onko iskuilla jo saatu tarvittava menestys vai johtuuko iskujen rajoittaminen Pakistanin hallinnon vastustuksesta.¹¹⁸ On myös mahdollista, että lennökkisodankäynnin painottuessa Jemeniin ja Somaliaan, on iskuja Pakistanissa jouduttu rajoittamaan. Yhdysvallat on myös tukenut Pakistanin ja Talibanin välisiä rauhanneuvotteluja ollen käyttämättä lennokki-iskuja niiden aikana.¹¹⁹

¹¹⁰ Obama, B., "The War We Need to Win", puhe Woodrow Wilson International Center for Scholarsissa, Washington, DC, 1.8.2007

¹¹¹ *The Washington Post* 24.1.2009 "2 U.S. Airstrikes Offer a Concrete Sign of Obama's Pakistan Policy".

¹¹² New America Foundationin (2014a) mukaan vuonna 2008 Pakistanissa toteutettiin 36 lennokki-iskua ja vuonna 2010 niitä toteutettiin 122.

¹¹³ Jones, S. G., "The Terrorist Threat from Pakistan", *Survival* vol. 53, no. 4, 2011, 86-87

¹¹⁴ Bergen, P., Hoffman, B. ja Tiedemann, K., "Assessing the Jihadist Threat to America and American Interest", *Studies in Conflict & Terrorism*, vol. 4, no. 3, 2011, 81

¹¹⁵ *Ibid.*, 81, viittaa Sameer Lalwanin tutkimukseen "The Pakistani Military's Adaptation to Counterinsurgency in 2009", CTC Sentinel, tammikuu 2010, ja Gilani Poll/Gallup Pakistanin mielipidetutkimukseen "Military Action in Waziristan: Opinion Poll", 3.11.2009.

¹¹⁶ New America Foundation 2014a

¹¹⁷ *Ibid.*

¹¹⁸ *The Bureau of Investigative Journalism* 10.8.2011 "Obama 2011 Pakistan Strikes"

¹¹⁹ *The Washington Post* 5.2.2014, "U.S said to curtail drone strikes in Pakistan as officials there seek peace talks with Pakistan"

Lennoikkisodankäynnin painopiste on siirtynyt Jemeniin ja Somaliaan. Lokakuussa 2010 CIA totesi Jemenissä toimivien terroristien muodostavan suurimman uhan Yhdysvalloille.¹²⁰ Tätä edelsi joulupäivän 2009 terrori-iskuyritys, jossa Jemenissä toimivalta AQAPilta¹²¹ koulutuksensa saanut Umar Farouk Abdulmutallab yritti räjäyttää Northwest Airlinesin lennon 253.¹²² Ennen tätä Yhdysvallat oli toteuttanut Jemenissä vain yhden lennokka-iskun ja senkin vuonna 2002.

Vuonna 2011 iskujen määrä Jemenissä lisääntyi ja toistaiseksi huippu nähtiin vuonna 2012, jolloin iskuja toteutettiin arvioilta 47.¹²³ Jemenissä lennokeilla on tapettu ainakin 35 al-Qaidan avainjohtajaa. Jemenissä lennoikkisodankäynti on saanut myös uusia piirteitä. Syyskuussa 2011 Yhdysvallat tappoi yhdysvaltalaisen Anwar Al-Awlakin lennokka-iskulla.¹²⁴ Vuonna 2012 Yhdysvallat kovensi keinoja Jemenissä toimintatavalla, jossa iskut sallitaan myös tilanteissa, joissa kohteen identiteetistä ei ole täyttä varmuutta.¹²⁵

Vuonna 2013 lennokka-iskujen määrä väheni ensimmäistä kertaa Obaman hallintokauden aikana. Lennoikki-iskuilla tapettiin vuonna 2013 arvioiden mukaan 271 ihmistä, kun vuoden 2012 arvioit vaihtelevat 505 ja 532 välillä.¹²⁶ Iskujen vähenemisen uskotaan liittyvän Obaman keväällä 2013 antamaan lupaukseen rajoittaa lennokka-iskujen määrää. Toisaalta, lennokka-iskujen määrä nousi Obaman lupausta seuranneina kuukausina verrattuna puhetta edeltäneisiin kuuteen kuukauteen.¹²⁷

2.4 Lennoikki-iskujen teho

Yhdysvaltojen ulkopolitiikan kulmakivi on Monroen doktriinista alkaen ollut voimatasapainon säilyttäminen.¹²⁸ Voimatasapainon vaihtelu kuuluu olennaisesti realismiin ja johtuu imperialistista pyrkimyksistä, joilla vallitsevaa voimatasapainoa pyritään muuttamaan. Fishelin mukaan kansainvälinen terrorismi täyttää klassisen realismin mukaisen

¹²⁰ *The Wall Street Journal* 24.10.2010 "CIA sees increased threat from al-Qaeda in Yemen"

¹²¹ Al-Qaida in the Arabian Peninsula

¹²² Select Committee on Intelligence United States Senate 2010

¹²³ New America Foundation 2014b

¹²⁴ *Reuters* 30.9.2011, "Drone strike ends long hunt for U.S.-born Awlaki"

¹²⁵ *The Washington Post* 19.4.2012, "CIA seeks new authority to expand Yemen drone campaign"

¹²⁶ Arviot New America Foundation 2014a, New America Foundation 2014b, the Long War Journal 2014 ja the Bureau of Investigative Journalism 2014

¹²⁷ *The Bureau of Investigative Journalism* 26.11.2013, "New Analysis Questions Constraint on US Drone Strikes"

¹²⁸ Morgenthau 2005, 53. Monroen doktriini perustuu presidentti Monroen 2.12.1823 linjaukseen, jossa Yhdysvaltojen ulkopolitiikan linjaksi asetettiin voimatasapainon säilyttäminen läntisellä pallonpuoliskolla.

imperialistisen politiikan muodot, vaikka kyseessä ovatkin ei-kansalliset toimijat.¹²⁹ Näkemys ei ole yksiselitteinen, sillä poliittisen realismin nähdään yleensä koskevan vain valtioiden välisiä suhteita. Jos Fishelin näkemys kuitenkin hyväksytään, on Yhdysvallat taistelussa Yhdysvaltojen hegemoniaa ja vallitsevaa voimatasapainoa vastustavaa imperialistista vastustajaa vastaan.

Morgenthaun mukaan imperialismiin ei voida vastata voimatasapainoa tavoittelevan status quo -politiikan periaattein.¹³⁰ Esimerkiksi appeasement -politiikka yrittää kohdella imperialismia samoin periaattein kuin status quoa, mutta tämä on virhe, sillä voimatasapainopolitiikka perustuu kompromisseihin, joita imperialismi ei hyväksy.¹³¹ Klassisen realismin mukaan imperialismia vastaan ei siis voi neuvotella, ellei ole valmis menettämään valtaansa ja hyväksymään voimatasapainon muutosta. Jos terrorismi siis tulkitaan imperialistisena ideologiana, ei Yhdysvalloilla juuri ole diplomaattisia keinoja taistella sitä vastaan.

Vastaus olisi siis valtion sotilaallinen voima. Morgenthaun mukaan kansojen kohtalon on usein ratkaissut sotilasteknologiset erot, joita altavastaaja ei ole kyennyt kompensoimaan.¹³² Tähän myös Yhdysvalloissa uskotaan. Toistaiseksi ainoassa julkisessa lennokka-iskuista koskeneessa puheessaan Yhdysvaltojen presidentti Barack Obama puolusti lennokkeja etenkin niiden tehokkuuden vuoksi ja mainitsi bin Ladenin kirjoittaman viestin, jossa bin Laden myöntää al-Qaidan kykenemättömyyden taistella lennokka-iskuista vastaan.¹³³

Raitasalo argumentoi vuonna 2008, että teknologiseen kehitykseen perustuva sodankäynnin vallankumous on tehokas visio asevoimien kehittämiseksi teollisuusyhteiskunnan sodankäyntitapaa vastaan, mutta tehoton terrorismin ja sissisodankäynnin menetelmiä innovatiivisesti yhdistäviä joukkioita vastaan.¹³⁴ Raitasalon arvio perustui Yhdysvaltojen terrorismin vastaiseen taisteluun presidentti Bushin aikana. Bushin terrorismin vastainen taistelu perustui kuitenkin laajamittaisille operaatioille Afganistanissa ja Irakissa. Presidentti Bushin aikaan lennokka-iskuista toteutettiin arvioiden mukaan vain 50, kun presidentti Obaman aikana lennokka-iskuista on toteutettu arvioiden mukaan yli 400 kertaa.¹³⁵

¹²⁹ Fishel, K. L., "Challenging the Hegemon: Al Qaeda's Elevation of Asymmetric Insurgent Warfare Onto Global Arena" *Low Intensity Conflict & Law Enforcement*, vol. 11, no. 2-3, 2002, 285-298

¹³⁰ Morgenthau 2005, 75

¹³¹ Ibid., 75-76

¹³² Ibid., 133

¹³³ *The New York Times* 24.5.2013, "Obama's Speech on Drone Policy"

¹³⁴ Raitasalo 2008, 55

¹³⁵ Zenko 2013, 8

Obaman tultua presidentiksi Yhdysvaltojen johdossa ymmärrettiin, että suuret sotilasoperaatiot ovat harvoin onnistuneet ehkäisemään terroristien toimintaa. Sen sijaan terroristiryhmien toiminta on päättynyt yleensä kahdella tavalla. Terroristijärjestöt ovat joko siirtyneet politiikkaan tai niiden johtajat on pidätetty tai tapettu.¹³⁶ Obaman aikana Yhdysvaltojen terrorismin vastainen taistelu on perustunut jälkimmäiseen periaatteeseen ja lennokki-iskuilla on ollut tässä suuri rooli. Osama bin Ladenia lukuun ottamatta kaikki muut korkea-arvoiset al-Qaidan johtajat on surmattu lennokki-iskuilla.¹³⁷ Taistelukentän ulkopuolisista tapoista 95 prosenttia on toteutettu 9/11-tapahtumien jälkeen lennokeilla.¹³⁸

Sotilasteknologisen ylivoiman lisäksi lennokkisodankäynnissä on siis kyse myös toimintaperiaatteiden muutoksesta terrorismin vastaisessa taistelussa. Morgenthau näkökulmasta tämä voidaan nähdä sotilaallisen valmiuden toisen osa-alueen, johtajuuden, muutoksena. Teknologisesta kehityksestä ei saada etua, jos taistelun päämääriä ei ymmärretä. Lennokki-iskuilla Yhdysvallat on kyennyt projisoimaan voimaa alueille, joille pääsy muutoin olisi vaikeaa tai mahdotonta. Vain näin se on pystynyt estämään terroristien turvasatamien muodostumista.

Yhdysvaltojen päämäärä on kansainvälisen johtajuuden säilyttäminen. Sen johtajuus perustuu kansalliseen etuun, joka tukee samalla kansainvälistä etua. Yksi kansallisen edun peruspilareista on turvallisuus, jota terrorismi kuitenkin uhkaa. Taistelussa terrorismia vastaan Yhdysvaltojen on ollut pakko kehittää uusia keinoja ehkäistäkseen terrorismin uhkaa ja estääkseen terroristien Yhdysvaltoja vastaan suunnattujen toimien suunnittelu, valmistelu ja toteutus Lähi-idässä. Yhdysvaltojen kasvava panostus A2/AD-kykyihin tullee kasvattamaan lennokkien roolia. Osana muita A2/AD-kykyjä lennokit mahdollistavat samalla sen, että Yhdysvaltojen kyky käyttää voimaa ei rajoitu sen liittolaismaiden haluun tai kykyyn tukea sitä.

¹³⁶ Jones, S. G. (2011, 86) viittaa RANDin vuonna 2008 julkaisemaan tutkimukseen (Seth G. Jones ja Martin Libicki (2008) "How Terrorist Groups End: Lessons for Countering Al-Qaeda, RAND:Santa Monica, CA), joka tutki keinoja terrorismin lopettamiseksi.

¹³⁷ Bergen, P., "And now, only one senior al Qaeda leader left", *CNN opinion*, 5.6.2012

¹³⁸ Zenko 2013, 8

3 VALTA JA VALLANKÄYTÖN RAJAT

Jos taistelu vallasta ja siihen käytetyt mekanismit olisivat ainoa osa kansainvälistä politiikkaa, muistuttaisi kansainvälinen ympäristö hobbeslaista sotaa kaikkien välillä.¹³⁹ Vallalla on omat rajoitteensa. Morgenthaun mukaan vallan tavoite on jotain, joka on harmoniassa järjen, moraalin ja oikeuden kanssa. Valta on rajoitteiden kohde ja sitä rajoittavat yhteisön ja yksilöiden edut. Nämä rajoitteet eivät tule vallasta käytävän taistelun myötä, vaan nämä rajoitteet ovat osa taistelua vallasta sen yhteisön kautta, jonka tahto muodostaa normit ja säännöt tähän taisteluun.¹⁴⁰ Morgenthaun mukaan kaikissa kehittyneissä yhteiskunnissa etiikka, moraalit ja laki asettavat vallalle rajat.¹⁴¹

Sotilaallisen voimankäytön ja vallankäytön rajat perustuvat kansallisen edun arviointiin. Morgenthaun mukaan poliittista valtaa menetetään aina, kun sotilaallista valtaa käytetään. Lennokki-iskujen rajat tulevat siis vastaan, jos poliittista valtaa menetetään iskujen käytön seurauksena ja Yhdysvaltojen kansallinen etu kärsii niiden käytöstä.

3.1 Eettiset ja moraaliset rajat

Morgenthaun mukaan valtion ulkopoliitikassa omaa kansallista moraalit ja kansainvälistä julkista mielipidettä ei saa liioitella tai vähätellä. Kansainvälinen julkinen mielipide ylittää kansalliset rajat ja yhdistää ihmisiä eri kansoista ainakin tietyissä perustavaa laatua olevissa kysymyksissä.¹⁴² Toisaalta, yksilöiden identifioituminen omaan kansaansa etenkin turvallisuutta koskevissa asioissa on merkittävä vaikutin kansalliselle mielipiteelle.¹⁴³ Joka tapauksessa, valtioilla on siis tämän mukaan moraalit velvoitteita ja niiden rikkominen vaikuttaa väistämättä valtion asemaan kansainvälisessä yhteisössä.

¹³⁹ Morgenthau (2005, 235) viittaa Hobbesin Leviathanin lukuun XIII. Morgenthaun (2005, 241) mukaan esimerkiksi salamurhat ovat olleet osa valtioiden ulkopoliitikkaa. Muun muassa Venetsian tasavallan on raportoitu suunnitelleen tai yrittäneen lähes kahta sataa salamurhaa osana valtion ulkopoliitikkaa vuosina 1415–1525. CIA:n suunnitelmat salamurhata Fidel Castro ovat tulleet myös ilmi paljastuneista Yhdysvaltojen hallituksen dokumenteista.

¹⁴⁰ Morgenthau 2005, 236

¹⁴¹ Morgenthau (2005, 236) antaa esimerkit näistä normi- ja sääntötyypeistä maksimiin ”älä tapa” kautta. Jos A tappaa B:n ja jälkeenpäin katuu tätä, on kyseessä eettinen normi. Jos A tappaa B:n ja yhteiskunta reagoi tähän mielenosoituksin, on kyseessä moraalinormi. Jos A tappaa B:n ja tähän reagoidaan rationaalisessa ja olemassa olevalla oikeuskäytännöllä, on kyseessä normi, joka kuuluu lain kategoriaan.

¹⁴² Morgenthau 2005, 271

¹⁴³ Ibid., 119

Yhdysvaltojen turvallisuusstrategia näkee Yhdysvallat moraalisenä johtajana, jonka johtajuus perustuu esimerkin voimaan. Kamppailu sen puolesta, että Yhdysvallat on uskollinen arvoilleen ja perustuslaille, on ollut johtotähti Yhdysvaltojen johtajuudelle.¹⁴⁴ Näistä ylevistä tavoitteista huolimatta lennokka-iskuja on kritisoitu moraalisin argumentein. Jopa presidentti Obama on myöntänyt, että lennokka-iskujen käyttö ei välttämättä ole aina moraalisesti oikea ratkaisu.¹⁴⁵

Julkisessa keskustelussa eniten keskustelua ovat aiheuttaneet raportit lennokka-iskujen siviiliuhreista. Keskustelu siviiliuhreista on monin osin ongelmallista. Esimerkkinä siviiliuhrien määrän selvittämisen vaikeudesta Human Rights Watch ilmoitti lokakuussa 2013, että koko terrorismin vastaisen taistelun aikana lennokka-iskuilla olisi surmattu Pakistanissa noin kaksituhatta kaksisataa ihmistä, joista ainakin neljäsataa olisi ollut siviilejä. Lisäksi kahdensadan uhrin identiteetistä ei ollut varmaa tietoa.¹⁴⁶ Ben Emmerson, Yhdistyneiden kansakuntien (YK) Special Rapporteur on Human Rights and Counterterrorism, kommentoi tutkimusta toteamalla, että Pakistanin ulkoministeriö vahvistaa luvut.¹⁴⁷ Reilua viikkoa myöhemmin Pakistanin hallinto kuitenkin ilmoitti, että siviiliuhreja olisikin ollut vain 67.¹⁴⁸

Yhdysvallat ei itse julkaise tietoja iskuista tai niiden uhreista ja presidentti Obama on tyytynyt ilmoittamaan vain, että uhrilukuja ilmoittavien organisaatioiden luvut siviiliuhreista eroavat suuresti Yhdysvaltojen virallisista arvioinneista.¹⁴⁹ Kohdemaiden hallitusten antamat tiedot puolestaan vaihtelevat ja siviilijärjestöjen tutkimustietoja voidaan kritisoida. Siviilijärjestöt viittaavat usein toistensa tutkimuksiin ja syrjäisillä alueilla tapahtuvien iskujen tilastointi perustuu välikäsien kautta saatuun tietoon. Tilastoinnissa puolestaan on tapahtumia, joissa terroristit voivat itse vaikuttaa laskentaan.¹⁵⁰ Siviilijärjestöjen uhrimääritelmat ovat myös epäselviä. Esimerkiksi erottelu taistelijan (militant) ja siviilin (civilian) välillä on epäselvä. Siviili, joka osallistuu sotatoimiin, voi yhtä lailla olla laillinen kohde.¹⁵¹

¹⁴⁴ The White House, *National Security Strategy*, 2010, 10

¹⁴⁵ *The New York Times* 24.5.2013 "Obama's Speech on Drone Policy"

¹⁴⁶ Human Right Watch 2013

¹⁴⁷ *Reuters* 18.10.2013, "Pakistan tells U.N. at least 400 civilians killed by drone strikes"

¹⁴⁸ *The New York Times* 30.10.2013, "In a Surprise, Pakistan Says Fewer Civilians Died by Drones"

¹⁴⁹ *The New York Times* 24.5.2013, "Obama's Speech on Drone Policy"

¹⁵⁰ Singh, R., "Drone Strikes Kill Innocent People. Why It Is So Hard to Know How Many", *New Republic* 25.10.2013

¹⁵¹ *Columbian Law School Human Rights Clinic* 2012b, 15

New America Foundationin mukaan Obaman lennökkisodankäynnin aikana iskujen aiheuttamien siviiliuhrien määrä on laskenut voimakkaasti lennökkiohjelman kehityttyä. Presidentti Bushin aikana siviiliuhrien määräksi arvioitiin jopa 40 prosenttia, kun Obaman aikana määrä on laskenut alle 7 prosenttiin.¹⁵² Toisaalta Jemenissä siviiliuhrien osuus iskuista oli suurimmillaan vuonna 2013. Tämä johtuu pitkälti yhdestä epäonnistuneesta iskusta, jossa hääseurueeseen osunut isku tappoi 11–15 ihmistä 12. joulukuuta.¹⁵³

Yhdysvalloissa keskustelua on herättänyt yhdysvaltalaisen islamistien surmaaminen lennokki-iskuilla Jemenissä. Oman maan kansalaisia Yhdysvallat ilmoittaa surmanneensa neljä.¹⁵⁴ Ensimmäinen paljastunut tapaus oli Yhdysvaltalaisen islamistisaarnaaja Anwar al-Awlakin tappaminen Jemenissä syyskuussa 2011.¹⁵⁵ Al-Awlakia epäiltiin yhteyksistä al-Qaidaan sekä osallistumisesta 9/11-iskujen suunnitteluun. Oman maan kansalaisen tappaminen ilman oikeudellista prosessia keräsi kritiikkiä. Kritiikkiä lisäsi Yhdysvaltojen hallinnon Justice Departmentin 16-sivuinen muistio "Lawfulness of a Lethal Operation Directed Against a U.S. Citizen Who Is a Senior Operational Leader of al-Qaeda or An Associated Force", joka vuoti julkisuuteen MSNBC-uitissivuston kautta keväällä 2013. Muistion mukaan Yhdysvaltojen johdolla on oikeus tappa amerikkalaisia kaukana taistelukentän ulkopuolella ilman oikeudellista arviointia ennen tai jälkeen tapahtuman.¹⁵⁶ Siviilijärjestöt, kuten The American Civil Liberties Union, kutsuivat muistiota "toimivallan räikeäksi ylittämiseksi".¹⁵⁷

Huolimatta kritiikistä, lennokki-iskujen kannatus Yhdysvalloissa on ollut vahva. Washington Postin ja ABC:n mielipidekyselyssä helmikuussa 2012 kaikkiaan 83 prosenttia amerikkalaisista tuki iskuja. Vahvan hyväksynnän antoi 59 prosenttia.¹⁵⁸ Pew Research Centren tutkimuksessa syyskuussa 2011 puolestaan 69 prosenttia amerikkalaisista hyväksyi iskut.¹⁵⁹ Lokakuussa 2013 Rasmussen Reportsin mielipidemittauksessa iskuja tuki 69 prosenttia kansasta ja niitä vastusti 20 prosenttia. Kannatusta löytyy siitä huolimatta, että kuusikymmentäneljä prosenttia ihmisistä uskoo iskuissa kuolleen enemmän siviilejä, kuin mitä hallitus myöntää.¹⁶⁰

¹⁵² New America Foundation 2014a

¹⁵³ Ibid.

¹⁵⁴ *The New York Times* 22.5.2013 "Obama, in a Shift, to Limit Targets of Drone Strikes"

¹⁵⁵ *Reuters* 30.9.2011, "Drone strike ends long hunt for U.S.-born Awlaki"

¹⁵⁶ *MSNBC* 2.4.2013, "DOJ White Paper"

¹⁵⁷ *The Washington Post* 5.2.2013, "Justice Dept. document justifies killing American overseas if they pose 'imminent threat'"

¹⁵⁸ *The Washington Post* 4.2.2012, "Washington Post-ABC Poll"

¹⁵⁹ Pew Research Centre 2011

¹⁶⁰ Rasmussen Reports 2013

Suurimmaksi syyksi iskujen suosiolle Yhdysvalloissa pidetään sitä, että amerikkalaiset kokevat iskujen olevan tehokas keino vähentää terrorismin uhkaa eikä amerikkalaisten sotilaiden henki ole vaarassa.¹⁶¹ Iskut ovat myös taloudellisesti edullisia ja huolimatta kritiikistä siviiliuhrien määrästä, niiden nähdään aiheuttavan vähemmän haittaa siviileille, kuin monien muiden vaihtoehtoisten keinojen.¹⁶²

Kansainvälinen mielipide on kuitenkin ollut vahvasti lennokki-iskuja vastaan. Washington Postin tutkimuksen mukaan Yhdysvaltojen liittolaismaiden kansalaiset vastustavat iskuja voimakkaasti. Kreikassa, Turkissa, Espanjassa ja Japanissa yli kolme neljäsosaa kansasta vastustaa Yhdysvaltojen iskuja. Iso-Britanniassa, joka itsekin on toteuttanut lennokki-iskuja, hiukan alle puolet vastusti iskuja. Iskut ovat heijastuneet myös näkemyksiin presidentti Obamasta. Yhä harvempi liittolaismaiden kansalainen kokee presidentti Obaman edistävän oman maansa etua tai uskoo Yhdysvaltojen etsivän kansainvälistä hyväksyntää asevoimien käytölle.¹⁶³

Morgenthaun näkökulmasta se, että "extrajudicial killing", valtiollisesti toteutettu tappaminen ilman lainsäädännöllistä prosessia, ei ole vaikuttanut iskujen kannatukseen Yhdysvalloissa, on poikkeuksellista. Morgenthaun mukaan salamurhia poliittisten tavoitteiden vuoksi ei enää käytetä, vaikka poliittiset motiivit niiden käytölle ovat yhä olemassa. Morgenthau pitää moraalisia rajoitteita niin kovina, että tällaiseen ei enää ryhdyttäisi. Tästä esimerkkinä hän käyttää kansalaisten voimakasta paheksuntaa Yhdysvalloissa, kun CIA:n salamurhasuunnitelmat paljastuivat 1975.¹⁶⁴

Morgenthaun mukaan valtion täytyy hyväksyä tietyt moraaliset rajoitteet kansallisen edun tavoittelusta huolimatta. Jos valtion vallan ja kansallisen edun tavoittelu olisi vain sarja teknisiä suoritteita ilman moraalisia rajoitteita, valtio voisi legitiimisti harkita vastustajien kansanjoukkojen sekä sen poliittisten päättäjien ja sotilasjohtajien eliminointia oman vallan lisäämiseksi.¹⁶⁵ Nämä moraaliset rajat ovat tulleet kuitenkin lennokki-iskujen myötä uuteen valoon, kun Yhdysvalloissa kansalaiset edelleen tukevat lennokki-iskujen käyttöä.

¹⁶¹ Cillizza, C., "The American Public Loves Drones", blogikirjoitus *The Washington Post* 6.2.2013

¹⁶² Byman, D. "Why Drones Work. The Case for Washington's Weapon of Choice" *Foreign Affairs*, vol. 92, no. 4, heinä/elokuu 2013, 32

¹⁶³ Pew Research Centre 2012

¹⁶⁴ Morgenthau 2005, 241–244

¹⁶⁵ *Ibid.*, 244

3.2 Kansainvälinen ja kansallinen lainsäädäntö

Morgenthaun mukaan kansainvälisen lain olemassaolo ja toiminta perustuu itsenäisten valtioiden identtisiin tai toisiaan täydentäviin etuihin sekä vallan jakautumiseen niiden kesken. Jos etujen välillä ei ole yhtenäistä näkemystä tai valta ja voimat eivät ole tasapainossa, ei ole myöskään kansainvälistä lakia.¹⁶⁶

Kansainvälisen lain tärkein instrumentti ovat kansainväliset sopimukset. Nämä kansainväliset sopimukset koskevat vain maita, jotka ovat niihin sitoutuneet.¹⁶⁷ Yhdysvaltojen turvallisuusstrategia asettaa tehokkaan terrorismin vastaisen taistelun perusteeksi kestävän legitiimin lähestymistavan. Tämä perustuu useisiin periaatteisiin, joita ovat esimerkiksi terroristien tuominen oikeuden eteen, toiminta lain mukaan, ja päätöksenteon toteuttaminen "check and balances" -periaatteen mukaan.¹⁶⁸ Yhdysvaltojen puolustusstrategia asettaa tavoitteeksi varmistaa asevoimien alueellinen pääsy ja operationaalinen vapaus kansainvälisiä rajoitteita ja kansainvälistä lakia noudattaen.¹⁶⁹

YK:n yleissopimuksen¹⁷⁰ artikla 2 kieltää aseellisen voimankäytön. Tähän on kolme poikkeusta: YK:n peruskirjan artikla 51, joka sallii itsepuolustuksen ja luku VII, joka sallii voimankäytön YK:n turvallisuusneuvoston päätöksellä sekä humanitaarinen interventio. Yhdysvallat on oikeuttanut terrorismin vastaisen taistelun YK:n peruskirjan artikla 51:llä¹⁷¹ ja tulkinnut artiklan 51 mahdollistavan ennaltaehkäisevän itsepuolustuksen.¹⁷² Kuten aiemmin huomioitiin, Yhdysvallat kritisoi itse Israelin täsmäiskuja Hamasia vastaan ennen 9/11-tapahtumia. Israel perusteli iskuja itsepuolustuksena. 9/11-iskujen jälkeen Yhdysvallat otti käyttöönsä saman periaatteen samoin perusteluin.

¹⁶⁶ Ibid., 285–286

¹⁶⁷ Ibid., 287

¹⁶⁸ The White House, *National Security Strategy*, 2010, 21

¹⁶⁹ Department of Defense. *Sustaining U.S. Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense*, 2012, 2

¹⁷⁰ Yhdistyneet kansakunnat 2014

¹⁷¹ Artikla 51:n mukaan ”Jos jokin Yhdistyneiden Kansakuntien jäsen joutuu aseellisen hyökkäyksen kohteeksi, ei mikään tämän peruskirjan säännös saa rajoittaa sen luonnollista oikeutta erilliseen tai yhteiseen puolustautumiseen, kunnes turvallisuusneuvosto on ryhtynyt tarpeellisiin toimenpiteisiin kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Ne toimenpiteet, joihin jäsenet ovat ryhtyneet käyttäessään tätä puolustautumisoikeutta, on heti ilmoitettava turvallisuusneuvostolle, eivätkä ne saa millään tavoin vaikuttaa turvallisuusneuvoston tämän peruskirjan mukaiseen oikeuteen ja velvollisuuteen ryhtyä kulloinkin niihin toimenpiteisiin, joita se pitää tarpeellisina kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai palauttamiseksi.” UNRIC 2014

¹⁷² Katso lisää esimerkiksi Malanczuk 1997, 311-312 ja Shaw 2003, 1024-1032.

Korostamalla oikeuttaan ennaltaehkäisevään itsepuolustukseen Yhdysvallat pyrkii oikeuttamaan iskujaan toisen suvereenin valtion alueella. Yhdysvaltojen taistelulentä on lennokki-iskujen myötä ulottunut Afganistanin ja Irakin sekä Libyan lisäksi ainakin Pakistaniin, Jemeniin ja Somaliaan. Artikla 51:n tulkinta sallii voimankäytön toisen valtion alueella, jos toinen valtio on hyökännyt tai se on haluton tai kyvytön estämään hyökkäykset oman maansa alueelta.¹⁷³ Yhdysvaltojen mukaan se toimii terrorismia vastaan vain alueilla, joissa maan hallinto ei itse pysty estämään terroristien hyökkäyksiä maan alueita käyttäen Yhdysvaltoja vastaan.¹⁷⁴

Yhdysvallat oikeuttaa iskunsa sillä, että se on aseellisessa konfliktissa al-Qaidan, Talibanin ja muiden niitä tukevien joukkojen kanssa.¹⁷⁵ Aseelliseen konfliktiin sovellettavat sodan oikeussäännöt sallivat tappavan voiman käytön perustuen kohteen statukseen, eli vain sen perusteella, että kohde kuuluu vihollisen joukkoihin.¹⁷⁶ Näin voidaan oikeuttaa Yhdysvaltojen käyttämä täsmäpot, joissa ”suurella todennäköisyydellä tiedetään kohteen identiteetti”.¹⁷⁷

Aseellisessa konfliktissa sovelletaan kansainvälistä humanitaarista lakia¹⁷⁸ ja aseellisen konfliktin ulkopuolella kansainvälistä ihmisoikeuslakia. Yhdysvaltojen näkemys siitä, että se on aseellisessa konfliktissa al-Qaidan kanssa ja että se voi toimia itsepuolustuksesi toisen suvereenin valtion alueella, aiheuttaa ongelman kuitenkin CIA:n roolille iskujen toteuttajana. Kriitikot näkevät tämän humanitaarisen lain rikkomisena, koska tappoja toteuttavat asevoimien ulkopuoliset tahot. CIA:n toimijat ovat tällöin laittomia taistelijoita ja rikkovat kansainvälistä humanitaarista lakia.¹⁷⁹

Aseellisen konfliktin ulkopuolella CIA voisi toimia, jos sen toimilla ei rikota kansainvälistä ihmisoikeuslakia. Kun lennokki-iskuja toteutetaan taistelulentän ulkopuolella, ihmisoikeuslaki vaatisi esimerkiksi mahdollisuutta antautumiseen ennen kuin tappavaa voimaa käytettäisiin.¹⁸⁰ Lennokki-iskuissa tällaista mahdollisuutta ei ole.

Yksi suurimmista haasteista taistellessa kansainvälistä terrorismia vastaan on määrittää soveltuva lainsäädännön viitekehys.¹⁸¹ Kuten huomataan, terrorismin vastaisessa taistelussa

¹⁷³ Alston 2010, 10–11.

¹⁷⁴ *The New York Times* 24.5.2013, "Obama's Speech on Drone Policy"

¹⁷⁵ Brennan, J., "The Ethics and Efficacy of the President's Counterterrorism Strategy", puhe 30.4.2012.

¹⁷⁶ Lewis 2012, 299–301

¹⁷⁷ Columbia Law School Human Rights Clinic 2012a, 8

¹⁷⁸ Humanitaarinen laki tunnettiin aiemmin nimellä sodan oikeussäännöt.

¹⁷⁹ Alston 2010, 12

¹⁸⁰ Lewis 2012, 299–301

¹⁸¹ Katso esimerkiksi Corn 2011

kansainvälisen lain olemassaolo ja toiminta on lennokkisodankäynnissä erittäin tulkinnanvaraista ja toimimatonta. Yhdysvallat korostaa omissa valinnoissaan suvereeniuttaan. Yhdysvallat ei kunnioita esimerkiksi YK:n kansainvälistä rikostuomioistuinta. Turvallisuusstrategiassa Yhdysvallat toteaa, että vaikka se ei ole osa Rooman sopimuksen mukaista kansainvälistä rikostuomioistuinta, se tekee yhteistyötä siihen kuuluvien valtioiden kanssa ja tukee rikostuomioistuinta niissä tilanteissa, joissa se edistää Yhdysvaltojen etua ja arvoja.¹⁸²

Lenkokkisodankäynnin lainsäädännölliset ongelmat liittyvät myös Yhdysvaltojen kansallisen lainsäädännön ongelmiin. Yhdysvaltojen oman lainsäädännön puitteissa Obaman hallinto on oikeuttanut miehittämättömien taisteluilma-alusten käytön terroristien tappamiseen AUMF:n¹⁸³ antamalla valtuudella.¹⁸⁴ Vuonna 2001 annetun AUMF:n antamia valtuuksia ja sen tulkintaa on kritisoitu pitkään. Terrorismin vastaisen sodan nähdään muuttuneen huomattavasti AUMF:n antamisesta ja Yhdysvaltojen hallinnon tulkintoja siitä on pidetty kyseenalaisina.¹⁸⁵ Obama on ilmoittanut olevansa haluton jatkamaan AUMF:ää, jonka turvin lenkokkisodankäyntiä tähän asti on käyty.¹⁸⁶

Presidentti Obama, joka puolustaa iskujen laillisuutta, on todennut, että miehittämättömiä aseita varten tulee edelleen kehittää lainsäädäntöä.¹⁸⁷ Ehdotukset erikoistuomioistuimen tai erillisen valvontaelimen perustamisesta lennokka-iskujen oikeuttamista varten Obama kuitenkin tyrmää. Syyt ovat perustuslaillisia, koskien presidentin ja oikeuden auktoriteettia ja byrokraattisia, koskien ongelmia, jotka ylimääräinen byrokraattinen taso toisivat. Obama kuitenkin toivoo kongressilta uusien vaihtoehtojen tutkimista.¹⁸⁸

Suurin huoli koskee lennokka-iskujen transparensia. Mikään lennokka-isku toteuttava valtio ei ole täysin julkistanut iskujensa lainsäädännöllisiä perusteita. Mikään valtio ei ole myöskään julkistanut täsmätapoissa käytettyjä prosesseja, joilla lennokka-iskujen lainmukaisuus ja oikeutus voitaisiin varmistaa ja joilla varmistettaisiin, että laittomat tapot tutkittaisiin ja niistä rangaistaisiin. Tätä läpinäkyvyyttä vaativat sekä kansainvälinen humanitaarinen laki, että kansainvälinen ihmisoikeuslaki.¹⁸⁹

¹⁸² The White House, *National Security Strategy*, 2010, 48

¹⁸³ Kongressin Authorization for Use of Military Force (AUMF) 14.8.2001 antoi Yhdysvaltojen asevoimille luvan toimia syyskuun 11. päivän iskuista vastanneita vastaan. AUMF:n mukaan Yhdysvaltojen presidentillä on lupa käyttää tarpeellista voimaa niitä vastaan, jotka suunnittelivat, johtivat, toteuttivat tai auttoivat 9/11 iskuissa.

¹⁸⁴ *The New York Times* 24.5.2013 "Obama's Speech on Drone Policy"

¹⁸⁵ Zenko, M., "The AUMF and Americas Forever War" blogikirjoitus 19.5.2013

¹⁸⁶ *The New York Times* 24.5.2013, "Obama's Speech on Drone Policy"

¹⁸⁷ *The New York Times* 24.5.2013, "Obama's Speech on Drone Policy"

¹⁸⁸ *The New York Times* 24.5.2013, "Obama's Speech on Drone Policy"

¹⁸⁹ Alston 2010, 10–11

3.3 Valtiomiehen viisas vallankäyttö

Morgenthau huomauttaa, että vaikka valtiomiehet omaavat huomattavan mahdollisuuden käyttää valtaa, osoittaa historia, että valtiomiehet ovat yleensä tehneet vähemmän kuin mihin olisivat pystyneet. Valtiomiehet ovat yksinkertaisesti kieltäytyneet monista keinoista tai päämääristä puhtaasti moraalisten arvojen vuoksi.¹⁹⁰ Presidentti Obama on myöntänyt, etteivät iskut ole viisaita kaikissa tilanteissa. Voimankäyttö vaatii kurinalaisuutta. Yhdysvallat ei voi iskeä minne haluaa, vaan toiminnan rajat asetetaan yhteistyössä kumppanimaan kanssa, sen suvereniteettia kunnioittaen.¹⁹¹

Obama on linjannut, että Afganistanissa iskuja vähennetään vuoden 2014 jälkeen ja Afganistanin ulkopuolella kohteena ovat vain al-Qaida sekä sitä tukevat voimat. Silloinkin lennokkien käyttö harkitaan tarkoin.¹⁹² Obaman mukaan Yhdysvallat ei käytä lennokkeja, mikäli sillä on mahdollisuus vangita terroristi. Obama kuitenkin huomautti, etteivät Yhdysvaltojen liittolaiset halua terroristien päätyvän Guantanamoon, jonka kustannukset ovat olleet myös huikeat.¹⁹³

Obaman mukaan siellä, missä toisen valtion hallinto ei pysty tai ei voi tehokkaasti pysäyttää terrorismia, pääasiallinen vaihtoehto pysäyttää terrorismi ovat konventionaaliset vaihtoehdot. Ohjusiskuilla ja perinteisellä ilmavoimalla on kuitenkin heikompi tarkkuus kuin lennokilla ja siviiliuhrien määrä on suurempi. Joukkojen lähettäminen taas alueelle saa Yhdysvallat näyttämään miehittäjältä.¹⁹⁴

Obama on korostanut, että perustuslaki rajoittaa Yhdysvaltojen presidentin valtaa myös sota-aikana. Lennokki-iskujen tarkkuus ja tarve salata nämä iskut voi johtaa hallituksen suojaamiseen julkiselta tarkastelulta, jota perinteisten sotajoukkojen lähettäminen taas vaatii. Se voi johtaa myös presidentin ja hänen joukkonsa näkemään lennokki-iskut patenttilääkkeenä terrorismia vastaan.¹⁹⁵

¹⁹⁰ Morgenthau 2005, 240–241

¹⁹¹ *The New York Times* 24.5.2013, "Obama's Speech on Drone Policy"

¹⁹² Ibid.

¹⁹³ Ibid.

¹⁹⁴ Ibid.

¹⁹⁵ *The New York Times* 24.5.2013, "Obama's Speech on Drone Policy"

Toisaalta lennokit ovat aiheuttaneet vihaa myös kohdemaissa. Esimerkiksi kenraali McChrystalin mukaan lennokeista on ollut suurta apua joukoille, mutta niitä kohtaan tunnettu syvä viha kohdemaissa ja se voi haitata Yhdysvaltojen tavoitteita.¹⁹⁶ Entinen CIA:n analyytiksi ja Obaman vastaterrorismin neuvonantaja Bruce Riedel on verrannut lennokka-iskuja ruohonleikkuriin. Kuten ruohonleikkuria, myös lennokka-iskuja täytyy käyttää jatkuvasti, sillä muutoin ruoho alkaa kasvaa jälleen.¹⁹⁷

Yhdysvaltojen moraalinen ilmasto suhteessa salamurhiin on selkeästi muuttunut. CIA:n suunnitelmat salamurhien käytöstä aiheuttivat 1970-luvulla paljastuttuaan voimakkaita reaktioita. Lennokka-iskut ovat kuitenkin säilyttäneet kansalaisten hyväksynnän. Terrorismin pelko on auttanut Yhdysvaltojen valtionjohtoa saamaan hyväksynnän koviinkin keinoihin terrorismin vastaisessa taistelussa. On kuitenkin vielä varhaista sanoa, kuinka pitkään nykyiset keinot hyväksytään.

Lainsäädännöllisesti iskujen puolustaminen on vaikeampaa. Yhdysvallat onkin nähnyt paremmaksi yksinkertaisesti vaieta iskuista. Kansainvälinen lainsäädäntö ei ole toisaalta myöskään pysynyt muuttuvat maailman mukana. Realismin periaatteiden mukaan suvereeni valtio voi sitoutua vain lakeihin, jotka ovat linjassa valtion edun kanssa.

Lennokka-iskut eivät ole aiheuttaneet Yhdysvalloille sen kansainvälisen aseman menetystä. Lennokka-iskujen käyttö ei ole aiheuttanut sille sanktioita, tuomioita tai mielenosoituksia. Lennokka-iskuilla se on pystynyt eliminoimaan tehokkaasti terrorismin aiheuttamaa uhkaa ja kaiken lisäksi kyennyt tekemään sen edullisesti. Lyhyellä aikavälillä ei ole siis mitään syytä, miksi sen pitäisi lopettaa niiden käyttö.

Yhdysvallat kuitenkin ymmärtää, että lennokka-iskujen tulevaisuus on vielä määrittelemättä. Yhdysvallat haluaa määritellä lennokka-iskujen käyttöperiaatteet ja lainsäädännöllisen kehyksen ennen kuin se on liian myöhäistä. Kun lennokkiteknologia leviää Yhdysvaltojen vastustajien ja terroristien käyttöön, voi edessä olla tilanne, jossa nyt kehitetyt käyttöperiaatteet kääntyvät vielä Yhdysvaltoja vastaan. Tämän vuoksi Yhdysvallat joutunee rajoittamaan iskujen käyttöä, jotta se varmistaa oman etunsa säilymisen, kun lennokkiteknologia väistämättä leviää muiden toimijoiden käyttöön.

¹⁹⁶ Reuters 7.1.2013, "Retired general cautions against overuse of "hated" drones"

¹⁹⁷ The Washington Post 24.10.2012, "Plan for hunting terrorists signals U.S. intends to keep adding names to kill lists"

YHDISTELMÄ

Tässä tutkimuksessa on perehdytty Yhdysvaltojen terrorismin vastaisessa taistelussa toteuttamien lennokka-iskujen merkitykseen Yhdysvaltojen valtapoliitikalle poliittisen realismin näkökulmasta. Näkökulma ei ole yksiselitteinen, sillä poliittisen realismin keskeisinä toimijoina nähdään perinteisesti kansallisvaltiot. Voidaan kuitenkin argumentoida, että globaali terrorismi sopii realismin kuvaukseen imperialistisista, hegemoniaa vastustavista tahoista, joiden tarkoitus on haastaa olemassa oleva maailmanjärjestys. Tämä argumentti vaatisi tarkempaa analysointia, mutta ainakin tässä tutkimuksessa realismiin pohjautuvalla tematiikalla on lennokka-iskuista voitu löytää Yhdysvaltojen valtapoliitiikkaan liittyviä syitä ja seurauksia.

Tutkimuksen pääkysymyksenä oli, *miten lennokka-iskuilla tuetaan Yhdysvaltojen valtapoliitiikkaa?* Morgenthaulle valta on valuuttaa, jolla valtio hankkii kansallista etua. Vallan tärkein materiaallinen elementti on sotilaallinen valmius, joka koostuu johtajuudesta, teknologiasta sekä asevoimien koosta ja laadusta. Sotilaallinen valta perustuu kykyyn estää vihollista saavuttamasta tavoitteensa ja kykyyn aiheuttaa uhkaajalle kestäättömät tappiot. Sotilaallinen valmius tukee valtion ulkopolitiikan tavoitteita ja on se tekijä, joka antaa valtion maantieteelle, luonnonvaroille ja teollisuuden kapasiteetille niiden arvon osana valtion valtaa.

Yhdysvaltojen päämäärä on maan globaalien johtajuuden, eli nykyisen Yhdysvaltojen hegemoniaa tukevan voimatasapainon, säilyttäminen. Globaalien johtajuutensa lähteeksi Yhdysvallat määrittelee oman kansallisen etunsa, joka samalla tukee laajemmin myös kansainvälistä etua. Yhdysvaltojen kansallisen edun yksi peruspilari on turvallisuus, jota terrorismi uhkaa. Realismin termein terrorismi edustaa imperialismia, joka uhkaa Yhdysvaltojen hegemoniaa.

Poliittisen realismin mukaisesti Yhdysvallat näkee, että sen tulee kyetä estämään terroristeja saavuttamasta tavoitteensa ja aiheuttaa terroristeille kestäättömät tappiot. Tämä vaatii kykyä projisoida voimaa minne tahansa, mikä edellyttää kykyä toimia A2/AD-ympäristössä. Kyky estää terroristien toiminnanvapaus on ollut Yhdysvaltojen tavoite jo ainakin Reaganin vuoden 1986 puheesta lähtien, mutta vasta lennokka-iskuilla tähän voidaan nähdä päästyn.

Yhdysvallat ei kyennyt vastaamaan terrorismin uhkaan ennen 9/11-iskuja. Yhdysvallat ei myöskään pystynyt vastaamaan terroristien asymmetriseen taktiikkaan terrorismin vastaisen taistelun alussa. Obaman lennokkisodankäynti on kuitenkin antanut viitteitä siitä, että Yhdysvallat pystyy nyt vastaamaan terroristien taktiikkaan kehittyntä teknologiaa hyödyntäen. Yhdysvallat on kyennyt muuttamaan toimintaperiaatteitaan niin, että se on saanut kehittyneestä sotilasteknologiasta maksimaalisen hyödyn.

Yhdysvaltojen valtopolitiikkaa tukee myös se, että Yhdysvaltojen kansallinen mielipide kannattaa lennokka-iskujen käytön. Ne nähdään kustannustehokkaina eikä niiden käyttö aiheuta uhkaa omille sotilaille. Samalla kun tuki laajamittaisille sotilasoperaatioille on vähentynyt raskaan terrorismin vastaisen taistelun myötä, lennokka-iskut ovat tarjonneet Yhdysvaltojen valtiojohdolle keinon jatkaa taistelu terrorismia vastaan ilman sisäpoliittisia ongelmia.

Yhdysvaltojen kasvava panostus A2/AD-kykyihin tulee kasvattamaan lennokkien roolia. Osana muita A2/AD-kykyjä lennokit mahdollistavat samalla sen, että Yhdysvallat ovat yhä vähemmän riippuvainen kohdemaiden tai niiden naapureiden tuesta operaatioille. Näin Yhdysvaltojen kyky käyttää voimaa ei rajoittuisi sen liittolaismaiden haluun tai kykyyn tukea sitä.

Tutkimuksella pyrittiin lisäksi vastaamaan kahteen apukysymykseen, joista ensimmäinen oli, *mitä valtopolitiikkaa rajoittavia tekijöitä lennokka-iskut koettelevat?* Morgenthau poliittisessa realismissa valta on harmoniassa järjen, moraalin ja oikeuden kanssa. Sotilaallisen voimankäytön tulisi siis tapahtua etiikan, moraalin ja lain asettamien rajojen sisällä ja tukea valtion kansallista etua.

Yhdysvallat haluaa olla moraalinen johtaja, mutta jopa presidentti Barack Obama on todennut, etteivät lennokka-iskujen käyttö ole kaikissa tilanteissa moraalista tai järkevää. Kansainvälinen yhteisö ei ole hyväksynyt lennokka-iskuja ja Yhdysvallat ruokkii epäilyksiä salaamalla kaikki tiedot iskuista. Suuri ongelma on vallankäytön läpinäkymättömyys. Yhdysvallat ei ole kertonut tarkasti lennokka-iskujen toteutusperiaatteita. Yhdysvallat on ilmoittanut halunsa kehittää lennokka-iskujen käyttöä ohjaavia toimintaperiaatteita, mutta vielä se ei ole sitä tehnyt.

Yhdysvallat pitää iskuja laillisina, mutta etenkin CIA:n rooli lennokka-iskujen toteuttajana on hankala. Kansainvälisen humanitaarisen lain näkökulmasta CIA:n operaattorit ovat laittomia taistelijoita. Kansainvälisen ihmisoikeuslain näkökulmasta taas lennokka-iskut ovat murhia. Terrorismin vastainen taistelu kuitenkin osoittaa samalla, ettei soveltuva kansainvälisen lain viitekehystä ole tarjolla. Yhdysvallat toimii realismin periaatteiden mukaisesti hyväksymällä kansainvälisen lainsäädännön vain silloin, jos se tukee sen päämääriä.

Lennokka-iskut eivät ole kuitenkaan heikentäneet Yhdysvaltojen kansallista valtaa ja kansallista etua. Vallankäytön rajoitteiden rikkomisen tulisi näkyä Yhdysvaltojen kansallisen edun heikkenemisessä, ennen kuin tällä olisi varsinaista vaikutusta valtion valtaan. On kuitenkin huomattava, että yhä harvempi Yhdysvaltojen liittolaismaiden kansalainen kokee Yhdysvaltojen edistävän oman maansa etua. Yhdysvaltojen päämäärä on maan globaalin johtajuuden säilyttäminen. Globaalin johtajuutensa lähteeksi Yhdysvallat määrittelee oman kansallisen etunsa, joka samalla tukee laajemmin myös kansainvälistä etua.

Tutkimuksen toisena apukysymyksenä oli, *ollaanko operaatioluonteiden asettamien vaatimusten vuoksi valmiita rikkomaan vallankäytön rajoitteita?* Yhdysvallat uskoo, että tehokkain tapa estää terrorismi on eliminoida terroristien johtajat, estää terroristien turvasatamien muodostuminen ja pitää terroristit jatkuvan paineen alla. Tämä vaatii Yhdysvalloilta kykyä projisoida voimaa missä tahansa. Tämä on terrorismin asettama vaatimus Yhdysvaltojen operaatioille terrorismin vastaisessa taistelussa.

Tutkimus osoittaa, että operaatioluonteiden asettamien vaatimusten vuoksi vallankäytön rajoitteita on oltu valmiita ainakin venyttämään lennokka-iskujen kohdalla. Ensimmäinen muutos tapahtui jo ennen 9/11-terrori-iskuja, kun lennokka-iskujen käyttö tulkittiin itsepuolustukseksi ja niiden tulkittiin olevan sallittuja huolimatta Yhdysvaltojen omasta salamurhat kieltävästä Execution Order 12333:sta. Samalla tulkittiin Yhdysvaltojen voivan antaa CIA:n toteuttaa lennokka-iskuja.

Kyky projisoida voimaa missä tahansa on tarkoittanut Yhdysvalloille mahdollisuutta toteuttaa iskuja sotatoimialueiden ulkopuolella. Yhdysvaltojen näkemys oikeudesta itsepuolustukseen toisen suvereenin valtion alueella on vahva valtapoliittinen linjaus. Toistaiseksi tätä linjaa on helpottanut se, että iskuja on toteutettu poliittisesti epävakaiden ja hauraiden valtioiden alueilla, kuten Pakistanissa, Jemenissä ja Somaliassa.

Yhdysvaltojen turvallisuusstrategia asettaa tehokkaan terrorismin vastaisen taistelun perusteeksi kestävästä legitimiin lähestymistavan. Tämä perustuu useisiin periaatteisiin, joita ovat esimerkiksi terroristien tuominen oikeuden eteen, toiminta lain mukaan sekä päätöksenteon toteuttaminen "check and balances" -periaatteen mukaan. On selvää, että Yhdysvaltojen lennokka-iskut eivät toteudu näiden periaatteiden hengessä.

Yhdysvallat on siis ollut valmis rikkomaan vallankäytön rajoitteita, mutta samalla se on ilmoittanut halunsa kehittää lennokka-iskuja koskevia periaatteita ja lainsäädäntöä. On siis todennäköistä, että Yhdysvallat tulee avaamaan lennokka-iskuja koskevia toimintaperiaatteita ja kehittämään niihin sovellettavaa lainsäädäntöä. Näiden periaatteiden pitäisi kuitenkin tukea Yhdysvaltojen päämääriä ja kansallista etua. On myös huomattava, että Yhdysvaltojen moraalinen ilmapiiri sallii lennokka-iskut, joten sisäinen paine lennokka-iskujen toimintaperiaatteiden muutokseen on toistaiseksi vähäinen.

Tutkimus vahvistaa aiempaa tutkimustietoa. Yhdysvaltojen vallankäyttöä on kritisoitu lennokka-iskuista puuttuvan legitimitietin ja vastuullisuuden vuoksi, mikä myös tässä tutkimuksessa tuli esille. Yhdysvaltojen toimintaa voisi perustella näkemyksellä, jonka mukaan kansainvälinen laki on prosessi ja elää vaatimusten mukaan. Toisaalta Yhdysvaltojen haluttomuus julkistaa lennokka-iskujen suunnitteluun ja toteutukseen liittyviä toimintaperiaatteita ei tue sen halua kehittää lennokka-iskuja koskevaa lainsäädäntöä, vaikka presidentti Obama on näin itse sanonut.

Tutkimus vahvistaa myös näkemystä, jonka mukaan lennokkien strateginen merkitys on niiden kyvyssä toimia A2/AD-ympäristössä. Yhdysvaltojen strateginen ohjaus vaatii kykyä projisoida voimaa minne tahansa ja lennokit ovat osoittautuneet tähän erinomaisesti työkaluksi terrorismin vastaisessa taistelussa. Huomionarvoista on, että A2/AD-kykyjen kehittyminen merkitsee Yhdysvaltojen riippuvuuden vähenemistä liittolaismaidensa tuesta iskuille. Yhdysvaltojen on argumentoitu olevan riippuvainen liittolaismaidensa tuesta lennokka-iskujen käytölle, mikä asettaisi vaatimuksia lennokka-iskujen käyttöperiaatteiden muuttamiselle. A2/AD-ympäristöön kehitettävien kykyjen myötä riippuvuus kuitenkin vähenee ja se vähentää ainakin teoriassa valtion sotilaallisen voimankäytön rajoitteita.

Yhdysvaltojen lennokkisodankäynti on ilmiönä nuori ja jatkuvassa muutoksessa. Laajempaa tutkimusta tarvitaan ilmiön kokonaisvaltaiseksi ymmärtämiseksi. Ilmiön kehitymisellä voi olla huomattavia sotilasstrategisia sekä ulko- ja turvallisuuspoliittisia merkityksiä ja jatkotutkimuksen tarve on ilmeinen. Pitkälle vedettyjä johtopäätöksiä lennokka-iskujen tulevaisuudesta on vielä aikaista vetää. On kuitenkin selvää, että aseistetut lennokit ovat tulleet jäädäkseen.

LÄHTEET

Kirjallisuuslähteet

- Alston, P. (2010) *Study on targeted killing. Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions*. UN General Assembly Human Rights Council.
- Aslam, M. W. (2011) A Critical Evaluation of American drone strikes in Pakistan: legality, legitimacy and prudence, *Critical Studies on Terrorism*, vol. 4, no. 4, 313-329
- Bergen, P., Hoffman, B. ja Tiedemann, K. (2011) Assessing the Jihadist Terrorist Threat to America and American Interest, *Studies in Conflict & Terrorism*, vol. 34, no. 2, 65-101
- Blombergs, F. (2013) "Realismi ja strategian tutkimus", kirjassa Sivonen, P. (toim.) (2013) *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, julkaisusarja 1, Strategian tutkimuksia No. 33, Tampere:Juvenes Print
- Byman, D. (2012) Why Drones Work. The Case for Washington's Weapon of Choice, *Foreign Affairs*, vol. 92, no. 4, 32-43
- Carvin, S. (2012) The Troupe with Targeted Killing, *Security Studies*, vol. 21, no. 3, 529-555
- Clausewitz, C. von (1998) *Sodankäynnistä*, suomentanut Eskelinen, H. Smedjebacken:Fälth & Hässler
- Corn, G. S. (2011) "Extraterritorial Law Enforcement or Transnational Counterterrorist Military Operations", kirjassa Banks, C. W. (2011) (toim.) *New Battlefields/Old Laws. Critical Debates on Asymmetric Warfare*. New York: Columbia University Press.
- Cronin, A. K. (2013) Why Drones Fail. When Tactics Drive Strategy, *Foreign Affairs*, vol. 92, no. 4, 44-54
- Department of Defense (2012) *Defense Budget Priorities and Choices. Fiscal Year 2014*.
- Department of Defense (2012) *Joint Operational Access Concept, version 1.0., 17.1.2012*
- Department of Defense (2012) *Sustaining U.S. Global Leadership: Priorities for 21st Century Defense*
- Fishel, K. L. (2002) Challenging the Hegemon: Al Qaeda's Elevation of Asymmetric Insurgent Warfare Onto Global Arena, *Low Intensity Conflict & Law Enforcement*, vol. 11, no. 2-3, 2002, 285-299
- Gromley, D. G. (2003) "New Developments in Unmanned Air Vehicles and Land-Attack Cruise Missiles" kirjassa *SIPRI Yearbook 2003 –Armaments, Disarmaments and International Security*, Oxford:Oxford University Press
- Hafez, M. ja Hatfield, J. (2006) Do Targeted Assassinations Work? A Multivariate Analysis of Israel Counter-Terrorism Effectiveness during Al-Aqsa Uprising, *Studies in Conflict & Terrorism*, vol. 29, no. 4, 359-382

- Heller, K. (2013) 'One Hell of a Killing Machine': Signature Strikes and International Law, *Journal of International Criminal Justice*, vol. 11, no. 1
- Hume, D. (1998) "On Reasons and the Emotions" kirjassa Sterba, J.B. (1998) (toim.) *Ethics: The Big Questions*. Oxford: Blackwell Publishers
- Jones, S. G. (2011) The Terrorist Threat from Pakistan, *Survival* vol. 53 no. 4, 69-94
- Krepinevich, A., Watts, B. ja Work, R. (2003) *Meeting The Anti-Access and Area-Denial Challenge*, Center for Strategic and Budgetary Assessments
- Lewis, M.W. (2012) Drones and the Boundaries of the Battlefield, *Texas International Law Journal*, vol. 47, no. 2, 299-301
- Malanczuk, P. (1997) *Modern Introduction to International Law*, (7. painos), Akehurst's
- Maxwell, M. D. (2012) Targeted Killing, the Law, and Terrorists: Feeling Safe?, *Joint Force Quarterly* 64
- Morgenthau, H. (1970) *Truth and Power: Essays of a Decade, 1960-1970*. New York: Praeger
- Morgenthau, H. (2005) *Politics Among Nations: the Struggle for Power and Peace*, (7. painos), toimittanut Thompson, K.W. ja Clinton W.D., New York: McGraw-Hill.
- National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States (2004) *The 9/11 Commission Report*
- Perheentupa, C. (2013) "Konstruktivismi", kirjassa Sivonen, P. (toim.) (2013) *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1, Strategian tutkimuksia No 33, Tampere: Juvenes Print
- Radsan, A. J. ja Murphy, R. W. (2009) Due Process and Targeted Killing of Terrorists, *William Mitchell College of Law Research Paper* No. 126
- Raitasalo, J. (2008) Sodankäynnin vallankumous – realistinen visio vai virhearvio? kirjassa Raitasalo, J. ja Sipilä, J. (toim.) (2008) *Sota – teoria ja todellisuus. Näkökulmia sodankäynnin muutokseen*, Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Julkaisusarja 1, Strategian tutkimuksia No 24, Helsinki: Edita Prima
- Select Committee on Intelligence United States Senate (2010) *Attempted terrorist attack on Northwest Airlines Flight 253*, Washington: U.S. Government Printing Office
- Shaw, M. N. (2003) *International Law*, 5th edition, Cambridge: Cambridge University Press
- Solis, G. (2010) *The Law of Armed Conflict: International Humanitarian Law in War*, New York: Cambridge University Press
- The White House (2010) *National Security Strategy*
- Tuomi, J. ja Sarajärvi, A. (2002) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*, Helsinki: Tammi

Ulrich, P. C. (2013) *Why Obama needs drones. US Drone Policy during the Obama Administration*. Royal Danish Defence College.

Walsh, J. I. (2013) *The Effectiveness of Drone Strikes in Counterinsurgency and Counterterrorism Campaigns*. Strategic Studies Institute and Army War College Press. Carlisle Barracks, PE, Yhdysvallat.

Wheeler, N. (2004) *The Kosovo Bombing Campaign*, kirjassa Reus-Smith, C. (toim.) (2004) *The Politics of International Law*, 189-219, Cambridge:Cambridge University Press.

Wheeler, W. (2012) *The MQ-9's Cost and Performance*, *Time* 28.2.2012

Zenko, M. (2013) *Reforming U.S. Drone Strike Policies*. Council Special Report No. 65

Lehdet ja artikkelit, internetlähteet

Alexander, D. ja Stewart, P., "New Pentagon strategy stresses Asia, cyber and drones" *Reuters* 6.1.2012. Saatavilla osoitteessa <http://www.reuters.com/article/2012/01/06/us-usa-military-obama-idUSTRE8031Z020120106>. Luettu 14.3.2014.

Bergen, P., "And now, only one senior al Qaeda leader left" *CNN opinion* 5.6.2012. Saatavilla osoitteessa <http://edition.cnn.com/2012/06/05/opinion/bergen-al-qaeda-whos-left/>. Luettu 14.3.2014.

Cillizza, C., "The American Public Loves Drones" *The Washington Post*, blogikirjoitus 6.2.2013. Saatavilla osoitteessa <http://www.washingtonpost.com/blogs/the-fix/wp/2013/02/06/the-american-public-loves-drones/>. Luettu 14.3.2014.

Foxton, W., "Drones will change warfare as much as machine guns did – but our generals don't realise it yet" *The Telegraph*, blogikirjoitus 29.1.2013. Saatavilla osoitteessa <http://blogs.telegraph.co.uk/technology/willardfoxton2/100008755/drones-will-change-warfare-as-much-as-machine-guns-did-but-our-generals-dont-realise-it-yet/>. Luettu 14.3.2014.

McManus, D. "A U.S. License to Kill", kolumni *Los Angeles Times* 11.1.2003. Saatavilla osoitteessa <http://articles.latimes.com/2003/jan/11/world/fg-predator11>, luettu 13.3.2014.

Nyström, E., "Puhtaan sodan illuusio", *Ulkopolitiikka* 12.9.2013, online-versio. Saatavilla osoitteessa http://www.ulkopoliikka.fi/artikkeli/1167/puhtaan_sodan_illuusio/. Luettu 14.3.2014.

Reuters 30.9.2011, "Drone strike ends long hunt for U.S.-born Awlaki". Saatavilla osoitteessa <http://mobile.reuters.com/article/idUSTRE78T3YR20110930?irpc=932>. Luettu 22.3.2014.

Reuters 7.1.2013, "Retired general cautions against overuse of "hated" drones". Saatavilla osoitteessa <http://www.reuters.com/article/2013/01/07/us-usa-afghanistan-mcchrystal-idUSBRE90608O20130107>. Luettu 14.3.2014.

Reuters 18.10.2013, "Pakistan tells U.N. at least 400 civilians killed by drone strikes". Saatavilla osoitteessa <http://www.reuters.com/article/2013/10/18/us-un-drones-idUSBRE99H16Z20131018>. Luettu 14.3.2014.

Singh, R. "Drone Strikes Kill Innocent People. Why Is It So Hard to Know How Many", *New Republic* 25.10.2013. <http://www.newrepublic.com/article/115353/civilian-casualties-drone-strikes-why-we-know-so-little>. Luettu 14.3.2014.

The Bureau of Investigative Journalism 10.8.2011 "Obama 2011 Pakistan Strikes". Saatavilla osoitteessa <http://www.thebureauinvestigates.com/2011/08/10/obama-2011-strikes/>. Luettu 15.3.2014.

The Bureau of Investigative Journalism 26.11.2013, "New Analysis Questions Constraint on US Drone Strikes". Saatavilla osoitteessa <http://www.thebureauinvestigates.com/2013/11/26/new-analysis-questions-constraint-on-us-drone-strikes/>. Luettu 15.3.2014.

The New York Times 22.5.2013 "Obama, in a Shift, to Limit Targets of Drone Strikes". Saatavilla osoitteessa http://www.nytimes.com/2013/05/23/us/us-acknowledges-killing-4-americans-in-drone-strikes.html?_r=0. Luettu 14.3.2013.

The New York Times 24.5.2013, "Obama's Speech on Drone Policy". Saatavilla osoitteessa http://www.nytimes.com/2013/05/24/us/politics/transcript-of-obamas-speech-on-drone-policy.html?pagewanted=9&_r=0. Luettu 14.3.2014.

The New York Times 30.10.2013, "In a Surprise, Pakistan Says Fewer Civilians Died by Drones". Saatavilla osoitteessa http://www.nytimes.com/2013/10/31/world/asia/pakistan-drone-strikes.html?_r=0. Luettu 14.3.2014.

The Wall Street Journal 24.10.2010 "U.S. Sees Threat of al Qaeda Attack". <http://online.wsj.com/news/interactive/ALQAEDATERROR0813?ref=SB10001424127887324635904578643890167811634>. Luettu 12.3.2014.

The Washington Post 24.1.2009, "2 U.S. Airstrikes Offer a Concrete Sign of Obama's Pakistan Policy". Saatavilla osoitteessa <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/01/23/AR2009012304189.html>. Luettu 11.3.2014.

The Washington Post 4.2.2012. "Washington Post-ABC Poll". Saatavilla osoitteessa http://www.washingtonpost.com/wp-srv/politics/polls/postabcpoll_020412.html. Luettu 12.3.2014.

The Washington Post 19.4.2012, "CIA seeks new authority to expand Yemen drone campaign". Saatavilla osoitteessa http://www.washingtonpost.com/world/national-security/cia-seeks-new-authority-to-expand-yemen-drone-campaign/2012/04/18/gIQAsaumRT_story.html. Luettu 14.3.2013.

The Washington Post 24.10.2012, "Plan for hunting terrorists signals U.S. intends to keep adding names to kill lists". Saatavilla osoitteessa http://www.washingtonpost.com/world/national-security/plan-for-hunting-terrorists-signals-us-intends-to-keep-adding-names-to-kill-lists/2012/10/23/4789b2ae-18b3-11e2-a55c-39408f6e6a4b_story.html. Luettu 22.3.2014.

The Washington Post 5.2.2013, "Justice Dept. document justifies killing Americans overseas if they pose 'imminent threat'". Saatavilla osoitteessa <http://www.washingtonpost.com/politics/justice-dept-memo-justifies-killing-americans->

overseas-if-they-pose-imminent-threat/2013/02/05/44e90920-6f5a-11e2-8b8d-e0b59a1b8e2a_story.html?hpid=z2. Luettu 14.3.2014.

The Washington Post 30.11.2013, "Obama to issue a new statement of U.S. national security strategy". Saatavilla osoitteessa http://www.washingtonpost.com/politics/obama-to-issue-a-new-statement-of-us-national-security-strategy/2013/11/29/cd6531f8-5937-11e3-8304-caf30787c0a9_story.html. Luettu 12.3.2014.

Muut internet-lähteet

Brennan, J. (2012) *The Ethics and Efficacy of the President's Counterterrorism Strategy*, puhe Wilson Centerissä 30.4.2012. Saatavilla osoitteessa <http://www.wilsoncenter.org/event/the-ethics-and-ethics-us-counterterrorism-strategy>. Luettu 11.12.2013.

Bush, G. W. (2001) *Address to a Joint Session of Congress and the American People*, puhe 20.9.2001. Saatavilla osoitteessa <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html>. Luettu 14.3.2014.

Columbia Law School Human Rights Clinic (2012a) *The Civilian Impact of Drones*. Saatavilla osoitteessa <http://web.law.columbia.edu/sites/default/files/microsites/human-rights-institute/files/The%20Civilian%20Impact%20of%20Drones.pdf>. Luettu 3.1.2014.

Columbia Law School Human Rights Clinic (2012b) *Counting Drone Strike Deaths*. Saatavilla osoitteessa <http://web.law.columbia.edu/sites/default/files/microsites/human-rights-institute/files/COLUMBIACountingDronesFinal.pdf>. Luettu 3.1.2014.

Daegel (2013) *MQ-1 Predator*. Saatavilla osoitteessa http://www.deagel.com/Unmanned-Combat-Air-Vehicles/MQ-1-Predator_a000517002.aspx. Luettu 7.11.2013.

Encyclopaedia Britannica (2012) *al-Qaeda*. Saatavilla osoitteessa <http://global.britannica.com/EBchecked/topic/734613/al-Qaeda>. Luettu 5.1.2014.

Federation of American Scientists (2002) *RQ-1 Predator MAE UAV*. Saatavilla osoitteessa <http://www.fas.org/irp/program/collect/predator.htm>. Luettu 5.1.2014.

Human Rights Watch (2013) *Between a Drone and Al-Qaeda*. Saatavilla osoitteessa <http://hrw.org/reports/2013/10/22/between-drone-and-al-qaeda-0>. Luettu 22.3.2014.

MSNBC (2013) *Department of Justice White Paper*. Saatavilla osoitteessa http://msnbcmedia.msn.com/i/msnbc/sections/news/020413_DOJ_White_Paper.pdf. Luettu 2.2.2014.

New America Foundation (2014a) *Drone Wars Pakistan*. Saatavilla osoitteessa <http://natsec.newamerica.net/drones/pakistan/analysis>. Luettu 14.3.2014.

New America Foundation (2014b) *Drone Wars Yemen*. Saatavilla osoitteessa <http://natsec.newamerica.net/drones/yemen/analysis>. Luettu 14.3.2014.

Obama, B. (2007) *The War We Need to Win*, puhe Woodrow Wilson International Center for Scholarsissa, Washington, DC, 1.8.2007. Saatavilla osoitteessa

<http://www.cfr.org/elections/obamas-speech-woodrow-wilson-center/p13974>. Luettu 11.3.2014.

Pashakhanlou, A. (2009) *Comparing and Contrasting Classical Realism and Neorealism*. Saatavilla osoitteessa <http://www.e-ir.info/2009/07/23/comparing-and-contrasting-classical-realism-and-neo-realism/>. Luettu 10.3.2014.

Pew Research Centre (2011) *War and Sacrifice in the post 9/11 era*. Saatavilla osoitteessa <http://www.pewsocialtrends.org/2011/10/05/war-and-sacrifice-in-the-post-911-era/>. Luettu 2.2.2014.

Pew Research Centre (2012) *Global Opinion of Obama Slips, International Policies Faulted*. Saatavilla osoitteessa <http://www.pewglobal.org/2012/06/13/global-opinion-of-obama-slips-international-policies-faulted/>. Luettu 2.2.2014.

Rasmussen Reports (2013) *65% Oppose Use of Drones for U.S. Police Work, 28.11.2013*. Saatavilla osoitteessa http://www.rasmussenreports.com/public_content/politics/general_politics/october_2013/65_oppose_use_of_drones_for_u_s_police_work. Luettu 2.2.2014.

Sihvola, J. (2005) *Kansallinen etu ja moraalitieteessä filosofiassa*. Saatavilla osoitteessa <http://users.utu.fi/minjok/pdf/Sihvola.pdf>. Luettu 3.1.2014.

Speeches-USA (2014) *Ronald Reagan "The Fight Against Terrorism"*. Saatavilla osoitteessa http://www.speeches-usa.com/Transcripts/ronald_reagan-terrorism.html. Luettu 10.10.2013.

Stanford Encyclopedia of Philosophy (2013) *Rationality instrumentalism*. Saatavilla osoitteessa <http://plato.stanford.edu/archives/fall2013/entries/rationality-instrumental/>. Luettu 3.1.2014.

The Bureau of Investigative Journalism (2014) *Get the data: Drone Wars*. Saatavilla osoitteessa <http://www.thebureauinvestigates.com/category/projects/drones/drones-graphs/>. Luettu 3.1.2014.

The Long War Journal (2014) *Charting the data for US airstrikes in Pakistan, 2004-2014*. Saatavilla osoitteessa <http://www.longwarjournal.org/pakistan-strikes.php>. Luettu 15.1.2014.

The Ulkopolitist (2013) *Ajatuksia lennokka-iskuista käydystä keskustelusta*. Blogikirjoitus, 11.3.2013. Saatavilla osoitteessa <http://ulkopolitist.fi/2013/03/11/ajatuksia-lennokka-iskuista-ja-niista-kaydysta-keskustelusta/>. Luettu 3.1.2014.

The White House (2013) *National Security Council*. Saatavilla osoitteessa <http://www.whitehouse.gov/administration/eop/nsc/>. Luettu 14.3.2014.

The White House (2014a) *Ronald Reagan*. Saatavilla osoitteessa <http://www.whitehouse.gov/about/presidents/ronaldreagan>. Luettu 14.3.2014.

The White House (2014b) *William J. Clinton*. Saatavilla osoitteessa <http://www.whitehouse.gov/about/presidents/williamjclinton>. Luettu 14.3.2014.

The White House (2014c) *George W. Bush*. Saatavilla osoitteessa <http://www.whitehouse.gov/about/presidents/georgewbush>. Luettu 14.3.2014.

U.S. Air Force (2012) *MQ-9 Reaper*. saatavilla osoitteessa <http://archive.is/20120629221356/http://www.af.mil/information/factsheets/factsheet.asp?fsID=6405>. Luettu 2.2.2014.

United States Senate (2014) *Fiscal Year*. Saatavissa osoitteessa http://www.senate.gov/reference/glossary_term/fiscal_year.htm. Luettu 2.2.2014.

University of California (2002) *Conversation with John Mearsheimer*. Saatavilla osoitteessa <http://globetrotter.berkeley.edu/people2/Mearsheimer/mearsheimer-con0.html>. Katsottu 3.3.2014.

UNRIC (2014) *YK:n peruskirja*. Saatavilla osoitteessa <http://www.unric.org/fi/perustietoa-yksta/13>. Luettu 14.3.2014.

Visuri, P. (2002) *Maailmanpolitiikan muutos ja Suomi*. Saatavilla osoitteessa http://www.eva.fi/wp-content/uploads/files/83_maailmanpolitiikan%20muutos%20ja%20suomi.pdf. Luettu 1.3.2014.

Yhdistyneet kansakunnat (2014) *Charter of the United Nations*. Saatavilla osoitteessa <http://www.un.org/en/documents/charter/index.shtml>. Luettu 22.3.2014.

Zenko, M., "*The AUMF and Americas Forever War*" blogikirjoitus 19.5.2013. Saatavilla osoitteessa <http://blogs.cfr.org/zenko/2013/05/19/the-aumf-and-americas-forever-war/>. Luettu 1.3.2014.